

STUDIEMILJØ 2011

UNDERSØGELSE AF STUDIEMILJØET VED AARHUS UNIVERSITET

Rapport nr. 3 / Health

AARHUS UNIVERSITET

STUDIEMILJØ2011 AARHUS UNIVERSITET

Rapport nr. 3

Health

Anvendte betegnelser

AU: Aarhus Universitet

ST: Science and Technology

HE: Health

BS: Business and Social Sciences

AR: Arts

Det 'våde' område: ST + HE

Det 'tørre' område: AR + BS

Medicin: Lægevidenskab

Tandlæge: Odontologi

Biomedicin: Biomedicinsk Teknik og Biomedicinsk Teknologi

Sygepleje: Kandidatuddannelsen i Sygepleje

Folkesundhed: Institut for Folkesundhed

SKT: Skolen for Klinikassistenter, Tandplejere og Kliniske Tandteknikere

Sundhedsfag: Kandidatuddannelsen i Sundhedsfag

Molekylær medicin: Kandidatuddannelsen i Molekylær medicin

Rapporter i serien *Studiemiljø2011, Aarhus Universitet*

Rapport nr. 1: Studiemiljø2011 – Aarhus Universitet

Rapport nr. 2: Studiemiljø2011 – Science and Technology

Rapport nr. 3: Studiemiljø2011 – Health

Rapport nr. 4: Studiemiljø2011 – Business and Social Sciences

Rapport nr. 5: Studiemiljø2011 – Arts

Rapport nr. 6: Studiemiljø2011 – Teknisk rapport

Analysegruppe

Torben K. Jensen, centerleder, lektor, Center for Læring og Uddannelse, AU, tkj@clu.au.dk, www.clu.au.dk

Kim Jesper Herrmann, cand.scient.pol., ph.d.-stipendiat, kh@clu.au.dk

Anna Juul Bager, stud.scient.pol.

Eline Skjøttgaard Pallesen, stud.scient.pol.

Malte Kofoed Søndergaard, stud.scient.pol.

Marie Lyager, stud.scient.pol.

Tak for hjælpen

Tak til Marianne Kjær, Jørgen Alsbjerg og Karina Sørensen for udtræk af data fra de studieadministrative systemer.

Tak til Lone Niedziella og Marie Louise Ates og til webmastere og teknisk administrativt personale for hjælp til PR og layout.

Tak til studieledere og prodekaner for deres opfordringer til studerende om at medvirke i undersøgelsen og tak til de mange undervisere, der gjorde opmærksom på undersøgelsen i deres undervisningstid.

Endelig tak til de 11.401 studerende, der tog sig tid til at besvare det elektroniske spørgeskema.

INDHOLD

1. Resume og oplæg til diskussion

Baggrund	7
Studiemiljø – en smal og en bred definition	8
Hovedresultater	9
Trivsel – de vigtigste faktorer	10
Trivsel – de vigtigste konklusioner	10
Nedbørstabellen	11
Oplæg til diskussion	15

2. Den teoretiske model

Teori om psykisk studiemiljø	17
Teoretiske ræsonnementer og spørgeskemaets opbygning	17
Analyse	21
Analysetrin	21
Rapportering	22

3. Hvor godt trives de studerende?

Psykisk trivsel på de enkelte institutter	23
Hvilke grupper af studerende trives bedst?	25
Hvilke faktorer betyder mest for trivsel?	26

4. Undervisningskontekst

Faglig integration	28
Kontakten til underviserne	29
Læringsmål og alignment	30
Vejledning og tilbagemelding	33
Case: Mere feedback	34

5. Det sociale liv på studiet

Kontakt til medstuderende	35
Udbuddet af sociale og faglige arrangementer	36
Læsegruppeaktivitet	37
Ensomhed på studiet	38

6. Arbejdsindsats og arbejdsbyrde

Tidsforbrug	40
Arbejdsbyrde	43
Stærke stress-symptomer	43

7. Diskriminering og chikane

Diskriminering	46
Chikane	47

8. Det fysiske og æstetiske studiemiljø

Tilfredsheden med det fysiske og æstetiske studiemiljø	49
Uddannelsesstedets fysiske rammer	50
De studerendes daglige gang på studiet	52
De studerendes brug af universitetets lokaler	52

9. Kommunikation og e-læring

E-læring	54
Adgang til information og brug af elektroniske læringsplatforme	55

Litteratur	57
-------------------------	-----------

Appendiks A: Svarprocenter og usikkerhed

Svarprocenter	58
Er data repræsentative?	58
Statistisk usikkerhed	59
Sammenligning af 2007- og 2011-tal	59

Appendiks B: Regressionsanalyse	61
--	-----------

Appendiks C: Regelgrundlag	62
---	-----------

Appendiks D: Nøgletal	63
------------------------------------	-----------

VELKOMMEN

Hvorfor overhovedet interessere sig for studiemiljøet?

Spørgsmålet er måske retorisk, men inden vi i de kommende kapitler rapporterer og kommenterer resultaterne fra Studiemiljø2011, finder vi det vigtigt at overveje, hvorfor det egentlig er vigtigt at beskæftige sig med, hvordan de studerende på Aarhus Universitet trives, og hvordan de oplever de rammer – faglige og sociale – som de færdes i til daglig.

Ét svar på spørgsmålet om, hvorfor vi bør interessere os for de studerendes arbejdsbetingelser, er: *Fordi vi skal*. Med loven om undervisningsmiljøvurderinger, der trådte i kraft i 2001, skal alle undervisningsinstitutioner hvert tredje år gennemføre en undersøgelse af det psykiske, fysiske og æstetiske undervisningsmiljø (Retsinformation, 2001).

Men Studiemiljø2011 går meget længere end at opfylde lovens mindstekrav, hvilket leder til det andet og mere retvisende svar: *Fordi vi vil*. Aarhus Universitet har

truffet beslutning om at styrke studiemiljøet, og herunder har det været vigtigt, at indsatsen baseres på et oplyst grundlag i form af en grundig og forskningsbaseret kortlægning af de studerendes trivsel.

Selv om et godt studiemiljø således er et mål i sig selv, er det samtidig en nødvendighed for Aarhus Universitets ambition om at bidrage til et stadigt stigende uddannelsesniveau i samfundet. Studiemiljø2011 indtager spørgsmål fra mere end 40 års forskning i universitetspædagogik om forhold, som påvirker læringsudbyttet. Derfor er det tredje svar på det indledende spørgsmål: *Fordi det styrker kvalificeringen af vores bachelorer og kandidater*.

Det fjerde og sidste argument handler om effektivitet: *Fordi det kan betale sig*. En undersøgelse af frafald på Aarhus Universitet har vist, at den sociale og især den faglige integration har betydning for, om de studerende bliver på deres studie eller ej.

1. RESUME OG OPLÆG TIL DISKUSSION

Baggrund

Aarhus Universitet har som ét af sine fire strategiske hovedmål at være blandt de allerbedste undervisningsinstitutioner for forskningsbaserede uddannelser.

Aarhus Universitet er forpligtet til – i medfør af lov om undervisningsmiljøvurdering – hvert tredje år at undersøge undervisningsmiljøet på sine uddannelser og udarbejde rapporter og handlingsplaner. Aarhus Universitet udviklede i efteråret 2007 et undersøgelsesdesign for det *psykiske* studiemiljø og gennemførte en grundig analyse, der tilvejebragte en omfattende, nuanceret, pålidelig og relevant viden om studiemiljø og trivsel på universitetets mange uddannelser.

Analysen dannede grundlag for beslutninger i studienævn og blandt studie- og institutledere. I foråret 2011 er undersøgelsen blevet gentaget i en udvidet udgave, idet den dels nu også indeholder spørgsmål om de studerendes oplevelse af deres *fysiske og æstetiske* studiemiljø, dels muliggør analyser af *udviklingen* i studiemiljøet i perioden fra 2007 til 2011.

Alle studerende på heltidsstudier ved Aarhus Universitet – dvs. godt 30.000 – er blevet opfordret til via et elektronisk spørgeskema at besvare en række spørgsmål om trivsel, kontakt til medstuderende og undervisere, undervisningens organisering, det sociale liv på studiet, arbejdsbyrde, arbejdsindsats, stress, oplevelsen af de fysiske og virtuelle rammer omkring deres uddannelse m.m. Undersøgelsen har endvidere været tilrettelagt således, at de studerendes svar på spørgeskemaet har kunnet kombineres med en række oplysninger fra det studieadministrative system om

samme studerendes studieforløb. Endelig indgår i datasættet cirka 400 sider tekst fra de studerendes svar på to åbne spørgsmål sidst i spørgeskemaet om henholdsvis det psykiske og det fysiske studiemiljø. De to sæt af data – samt tilsvarende data fra 2007 – giver tilsammen et unikt og rigt datamateriale.

I alt tog 11.401 studerende – herunder 1.374 fra Health – sig tid til at besvare spørgeskemaet. Der er således tale om den største undersøgelse nogensinde blandt studerende på AU.

Tabel 1.1.

Oversigt over svarprocenter

	N	n	%
HE	3.222	1.374	43%
Medicin	2.360	1.063	45%
Tandlæge	316	162	51%
Biomedicin	45	9	20%
Sygepleje	126	23	18%
Folkesundhed	55	25	45%
SKT	215	55	26%
Sundhedsfag	69	13	19%
Molekylær medicin	36	24	67%

Note: På Biomedicin er der få besvarelser, hvorfor disse af anonymitetshensyn ikke rapporteres selvstændigt. Svarene indgår dog i hovedområdegennemsnittet i hver tabel.

Studiemiljø – en smal og en bred definition

I lovens forstand er studiemiljø sammensat af det fysiske, æstetiske og psykiske studiemiljø. Undersøgelsen her vedrører det psykiske studiemiljø og de aspekter af det fysiske og æstetiske studiemiljø, der vedrører de studerendes vurdering af de fysiske, æstetiske og virtuelle omgivers funktionalitet med henblik på læring og socialt samvær. De aspekter af det fysiske studiemiljø, der vedrører sikkerhed og sundhed, og som det kræver særlig ekspertise at vurdere, kortlægges i en anden undersøgelse forestået af AU HR, Organisationsudvikling og arbejdsmiljøenheden.

Aarhus Universitet brød i 2007 nyt land ved at udvikle et undersøgelsesdesign og gennemføre en grundig, teoretisk funderet undersøgelse af studiemiljøet ved en dansk videregående uddannelse. Undersøgelseskonceptet tog afsæt i teori og forskningsresultater vedrørende psykisk arbejdsmiljø, stress og coping, læring og organisering af universitetsundervisning, trivsels- og frafaldsanalyser ved videregående uddannelser, tilfredshedsundersøgelser ved videregående uddannelser samt regelgrundlaget for UndervisningsMiljøVurderinger (UMV). Konceptet ligger også til grund for Studiemiljø2011.

I analysen er psykisk studiemiljø som udgangspunkt defineret som *trivsel*, forstået som en kombination af, i hvilket omfang de studerende generelt føler sig *godt tilpas* og overordnet set erklærer sig *tilfreds* med deres studier. Denne definition af psykisk studiemiljø kan betegnes som 'smal'. En mere 'thick' definition af psykisk studiemiljø kunne også inkludere fænomener som (fravær af) *stress*, *ensomhed* og forskellige former for *chikane*, fænomener, som eroderer trivsel, arbejdsevne og arbejdsglæde og *tillid til egen formåen (self-efficacy)*, som er en vigtig ressource i forhold til netop arbejdsevne, arbejdsglæde og trivsel. Disse fænomener indgår i datasættet og analyserne, men indgår ikke

definitorisk i psykisk studiemiljø. Den empiriske udforskning af relationerne mellem trivsel og eksempelvis stress og ensomhed er således en del af analysen. Hvor ikke andet er nævnt, anvendes den 'smalle' definition som den grundlæggende afhængige variabel.

Trivsel antages også at afhænge af de studerendes perception af den studiesociale kontekst – *kontakt til medstuderende, fravær af ensomhed, udbuddet af faglige og sociale arrangementer, læsegruppeaktivitet, arbejdsindsats og arbejdsbyrde* – og deres perception af deres studiesituation: *kontakt til undervisere, faglig integration, undervisningens organisering, mulighederne for vejledning og feedback på faglige præstationer, transparens i faglige krav og eksamenskrav, oplevelse af fysiske og virtuelle rammer*.

Trivsel ventes endvidere at variere efter organisatorisk kontekst: *studie* (institut/hovedområde) og *studietrin* (BA, kandidat, sidefag, speciale, ph.d.).

Endelig forventes de studerendes bagage og erfaringer ved studiestart, i form af køn, alder og generel tillid til egen formåen (self-efficacy), at have betydning for deres trivsel.

Studiemiljø i den bredeste betydning kan defineres som det samlede billede af studiet, der tegnes af de studerendes score på alle de omtalte variable.

Analysedesignet tager ikke bare sigte på at kortlægge *niveauet* af trivsel. Sigtet er også at *kortlægge, hvilke faktorer* der betyder noget for god trivsel på de enkelte uddannelser, og beskrive *udviklingen* i trivslen og de bagvedliggende parametre. Målet er, at man på de enkelte uddannelser kan værne om og styrke de positive elementer i studiemiljøet, ændre på de negative faktorer og vurdere effekten af de tiltag, der har været taget som opfølgning af forrige studiemiljøundersøgelse.

Hovedresultater

Studiemiljøet ved Health har det overordnet set godt. Over 90 procent af de studerende svarer umiddelbart, at de generelt føler sig rigtig godt tilpas på deres studie, og 93 procent af de studerende svarer, at de overordnet set er tilfredse eller meget tilfredse med deres studie ved Health, hvilket er en stigning i tilfredshed på 3 procentpoint i forhold til 2007. 5 procent er mere indifferente, og kun 2-5 procent svarer, at de ikke trives og/eller er utilfredse med deres studie. Der er tale om de højeste trivselstal blandt studerende på Aarhus Universitet.

Tabel 1.2.

Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie.

Helt uenig	1,5%
Overvejende uenig	3,5%
Hverken eller	5,0%
Overvejende enig	30,9%
Helt enig	59,2%

Den fortsat generelt høje grad af trivsel og tilfredshed med studierne ved Health og ved Aarhus Universitet samlet set er i sig selv et vigtigt hovedresultat i Studiemiljø2011.

Tabel 1.3.

Hvor tilfreds er du med studiet overordnet set?

Meget utilfreds	0,4%
Utilfreds	2,0%
Hverken eller	5,0%
Tilfreds	50,1%
Meget tilfreds	42,5%

Som en uddannelsesinstitution, der ønsker højeste grad af professionalisme i uddannelses- og undervisningsaktiviteterne, er der grund til at glæde sig over det høje niveau. Men der er også grund til at analysere, hvad der kan gøres bedre på hvilke studier, samt hvilke initiativer siden 2007 der har haft den ønskede virkning, og hvilke ikke.

I Kapitel 1 sammenfattes i tekst og tal undersøgelsens vigtigste resultater vedrørende *kvaliteten* og *udviklingen* i studiemiljøet ved Health, de væsentligste *konstituerende elementer* i et godt studiemiljø samt, på den baggrund, et oplæg til diskussion til universitetsledelsen, studieledelser og studienævn. En mere udførlig beskrivelse af det teoretiske og metodiske udgangspunkt for analysen findes i Kapitel 2. Den overordnede beskrivelse af trivsel på Health gives i Kapitel 3. I Kapitel 4 beskrives og analyseres en række nøgletal for de enkelte uddannelsesområder vedrørende de studerendes oplevelse af undervisningen og deres studiesituation. De studerendes oplevelse af deres studiesociale kontekst analyseres i Kapitel 5. I Kapitel 6 analyseres de studerendes tidsforbrug, oplevelse af arbejdsbyrde og stress. I Kapitel 7 beskrives og analyseres mobning, diskriminering og chikane. I Kapitel 8 analyseres de studerendes opfattelser af det fysiske og æstetiske studiemiljø, og i Kapitel 9 deres opfattelse af kommunikation og e-læring. Endelig finder man i Appendikset oplysninger af mere teknisk art om svarprocenter, repræsentativitet, statistisk usikkerhed, en tabel med regressionskoefficienter, centrale paragraffer fra Lov om UndervisningsMiljøVurdering og nøgletal om studenter-/VIP-ratio på AU.

Foruden hovedrapporten her er der udarbejdet en rapport for hvert hovedområde med analyser og resultater brudt ned på de enkelte studier/institutter. Endelig foreligger der en udførlig teknisk rapport for undersøgelsen (se indersiden af omslaget ovenfor). Den tekniske rapport findes sammen med rapporterne på www.au.dk/studiemiljo2011.

Trivsel – de vigtigste faktorer

De studerendes trivsel påvirkes af mange ting, men de forskellige faktorer er ikke lige vigtige.

Analysen viser, at de faktorer, der påvirker trivslen blandt de studerende på Health stærkest – uanset uddannelse, personlig bagage og studiesituation – er hvad der her er kaldt:

1. følelsen af at være fagligt integreret, dvs. at interessen for studiets fagområde er steget i løbet af studiet, og at den studerende føler sig som en del af et fagligt fællesskab, og
2. god kontakt til medstuderende, der opleves som generelt imødekommende, nemme at få kontakt til, og følelsen af at være en del af et større socialt fællesskab.

De næstvigtigste faktorer for trivsel er:

3. fravær af ensomhed og
4. oplevelsen af, at undervisningen er hensigtsmæssigt organiseret med et logisk forhold

mellem læringsmål, eksamenskrav og undervisningsaktiviteter.

Af betydning for trivsel er endvidere prioriteret efter vigtighed:

5. Et alsidigt udbud af sociale og faglige arrangementer.
6. God kontakt til undervisere.
7. Generel tilfredshed med det fysiske studiemiljø.
8. Fravær af stærke stress-symptomer.
9. Læsegruppeaktivitet.
10. Mulighed for vejledning og feedback på faglige præstationer.

Endvidere oplever de få studerende, der har været udsat for *chikane* af den ene eller anden art, et stærkt dyk i trivsel. Endelig er der en tendens til, at studerende med stærk tillid til egen formåen (stærk self-efficacy) trives bedre.

Trivsel – de vigtigste konklusioner

Helt overordnet er det psykiske studiemiljø ved Health godt. Langt de fleste studerende befinder sig godt på – og er tilfredse med – deres uddannelser. Health har de højeste trivsels- og tilfredshedstal på Aarhus Universitet.

De studerende trives godt, fordi langt hovedparten af de studerende er meget interesserede i deres felt og i meget høj grad føler sig som en del af et fagligt fællesskab, dvs. føler sig godt fagligt integreret på deres uddannelser. De har gode kontakter til deres medstuderende i deres daglige studiepraksis, for hovedpartens vedkommende ikke oplever ensomhed i dagligdagen og i vidt omfang finder undervisningen hensigtsmæssigt tilrettelagt, og generelt finder de undervisere, de kommer i kontakt med, imødekommende.

Health scorede også i 2007 højt på de fleste parametre og har holdt det høje niveau.

Godt to tredjedele af de studerende er overordnet set tilfredse med de fysiske rammer og finder generelt deres uddannelsessted et rart sted at opholde sig, men kun halvdelen af de studerende oplever, at de kan finde en læseplads og plads til læsegruppearbejde, når de har brug for det.

I lighed med 2007 har Health de studerende ved Aarhus Universitet, der bruger mest tid på deres studier, dvs. nærmer sig en 'normal' uge på arbejdsmarkedet, dertil studierelevant arbejde.

I forhold til det øvrige universitet oplever færre studerende på Health – dvs. cirka halvdelen – at deres undervisere er gode til at bruge de elektroniske læringsplatforme til distribution af undervisningsmateriale, men mindre end hver fjerde oplever, at underviserne bruger læringsplatformene som aktive læringsredskaber.

På Health oplever kun en tredjedel af de studerende, at der er gode muligheder for vejledning og feedback på deres faglige præstationer.

På Health er andelen af studerende, der arbejder i læsegrupper til daglig og i eksamensperioden, særdeles høj og blandt de højeste på Aarhus Universitet.

8 procent af de studerende angiver, at de ofte eller altid i dagligdagen har stærke stress-symptomer, og gruppen vokser til 37 procent i eksamensperioderne – ligeledes én af de højeste på Aarhus Universitet.

De studerende på Health er stort set forskånet for problemer vedrørende mobning og *chikane*. Kun 1 pro-

cent anfører at have været udsat for mobning inden for det sidste år, hvilket, sammenlignet med gennemsnit for danske skoler og arbejdspladser, er særdeles lave tal. Vedrørende oplevelsen af diskriminering, så er tallene på Aarhus Universitet generelt meget lave (0-3 procent), men højere blandt udenlandske studerende.

Nedbørstabelen

På de følgende sider vises Tabel 1.4., også kaldet nedbørstabelen. Tabellen viser en lang række – men ikke alle – spørgsmål, som har været stillet de studerende i undersøgelsen. Først afrapporteres tallene for de to spørgsmål, som udgør de studerendes trivsel. Herefter følger spørgsmålene i en rækkefølge, der er bestemt af, hvor stærkt de indvirker på trivslen.

Læsevejledning til Tabel 1.4. – Eksempel fra ST

	ST	Kemi
Trivsel		
Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie (1)	89%	88%
88 procent af de studerende på Kemi svarer, at de er helt eller overvejende enige i, at de generelt føler sig rigtig godt tilpas på studiet.	88%	88%

Tallene i tabellen viser, hvor stor en andel af de studerende på det givne studie, der har erklæret sig enige i udsagnet til venstre i tabellen – her "Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie". Tallet i parentes efter udsagnet viser, hvilke svarkategorier der knytter sig til spørgsmålet. (1) Procentandel, der erklærer sig "Helt enig" eller "Overvejende enig", (2) Procentandel, der erklærer sig "Meget tilfreds" eller "Tilfreds", (3) Procentandel, der svarer "Altid" eller "Ofte", (4) Procentandel, der svarer "Meget god" eller "God", (5) Procentandel, der svarer "Meget ofte" eller "Ofte".

På en række parametre er der store forskelle mellem lægeuddannelsen med mange studerende og viften af sundhedsuddannelser med færre antal studerende på Health.

Herunder er angivet en kort læsevejledning til tabellen, ligesom der også er gjort rede for farvelægningen af tabellen. Jo lysere farver, desto bedre resultater. Mørke farver tyder på punkter, som bør give anledning til særlig opmærksomhed.

Farvelægning af Tabel 1.4.

80-100%
60-79%
40-59%
20-39%
0-19%

Felterne i tabellen er farvet i fem forskellige nuancer. Den lyseste nuance svarer til, at 80-100 procent af de studerende har erklæret sig enige i udsagnet til venstre i tabellen. De næste nuancer svarer til henholdsvis 60-79, 40-59 og 20-39 procent, mens den mørkeste farve svarer til, at procentandele på 0-19 har erklæret sig enige i udsagnet.

Jo mørkere farve, desto større grund har hovedområder og institutter til at drøfte, om de har et problem, der skal gøres noget ved.

Skalaen er vendt for negativt ladede udsagn, fx "Har du oplevet stærke stress-symptomer i forbindelse med dit studie? - I dagligdagen". For spørgsmål som dette svarer den lyseste kategori til, at 80-100 procent har erklæret sig uenige i udsagnet.

Tabel 1.4.

Sammenfatning af nøgletal

	HE 2007	HE 2011	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesund- hed	SKT	Sundheds- fag	Molekylær medicin
Trivsel									
Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie (1)	90%	90%	91%	86%	96%	88%	85%	100%	87%
Hvor tilfreds er du med studiet overordnet set? (2)	90%	93%	93%	91%	100%	96%	90%	77%	74%
Faglig integration									
Min interesse i studiets fagområde er vokset, siden jeg startede på studiet (1)	92%	92%	93%	90%	87%	92%	91%	85%	92%
Studiet har bidraget til, at jeg føler mig som del af et fagligt fællesskab (1)	89%	90%	91%	85%	96%	92%	82%	69%	86%
Kontakt til medstuderende									
De andre studerende er generelt imødekommende (1)	87%	90%	90%	89%	96%	92%	81%	100%	92%
Jeg føler mig som en del af et større fællesskab på mit studie (1)	73%	75%	77%	78%	61%	79%	57%	46%	67%
Hvordan vurderer du muligheden for social kontakt til medstuderende? (4)	88%	89%	93%	87%	30%	83%	66%	38%	61%
Ensomhed									
Hvor ofte føler du dig ensom? - Til daglig på studiet (3)	7%	6%	6%	8%	0%	4%	6%	0%	4%
Læringsmål og alignment									
Læringsmålene for de enkelte undervisningsforløb er klart formulerede og klart kommunikerede (1)	51%	63%	64%	57%	83%	65%	73%	62%	29%
Der er god overensstemmelse mellem læringsmål og eksamenskrav (1)	64%	65%	66%	61%	68%	59%	76%	77%	33%
De valgte undervisningsformer støtter mit læringsarbejde med henblik på opfyldelse af læringsmål og eksamenskrav (1)	64%	66%	66%	65%	65%	61%	84%	67%	43%
Der er klare informationer om, hvad der fagligt set forventes af mig som studerende (1)	68%	70%	70%	72%	91%	57%	71%	69%	43%
Kravene til prøver og eksaminer er klart formulerede og klart kommunikerede (1)	59%	63%	64%	60%	65%	33%	78%	69%	21%
Faglige og sociale arrangementer									
Hvordan vurderer du udbuddet af faglige arrangementer?	81%	84%	89%	84%	33%	19%	59%	23%	61%
Hvordan vurderer du udbuddet af sociale arrangementer?	87%	88%	93%	90%	0%	65%	57%	38%	48%

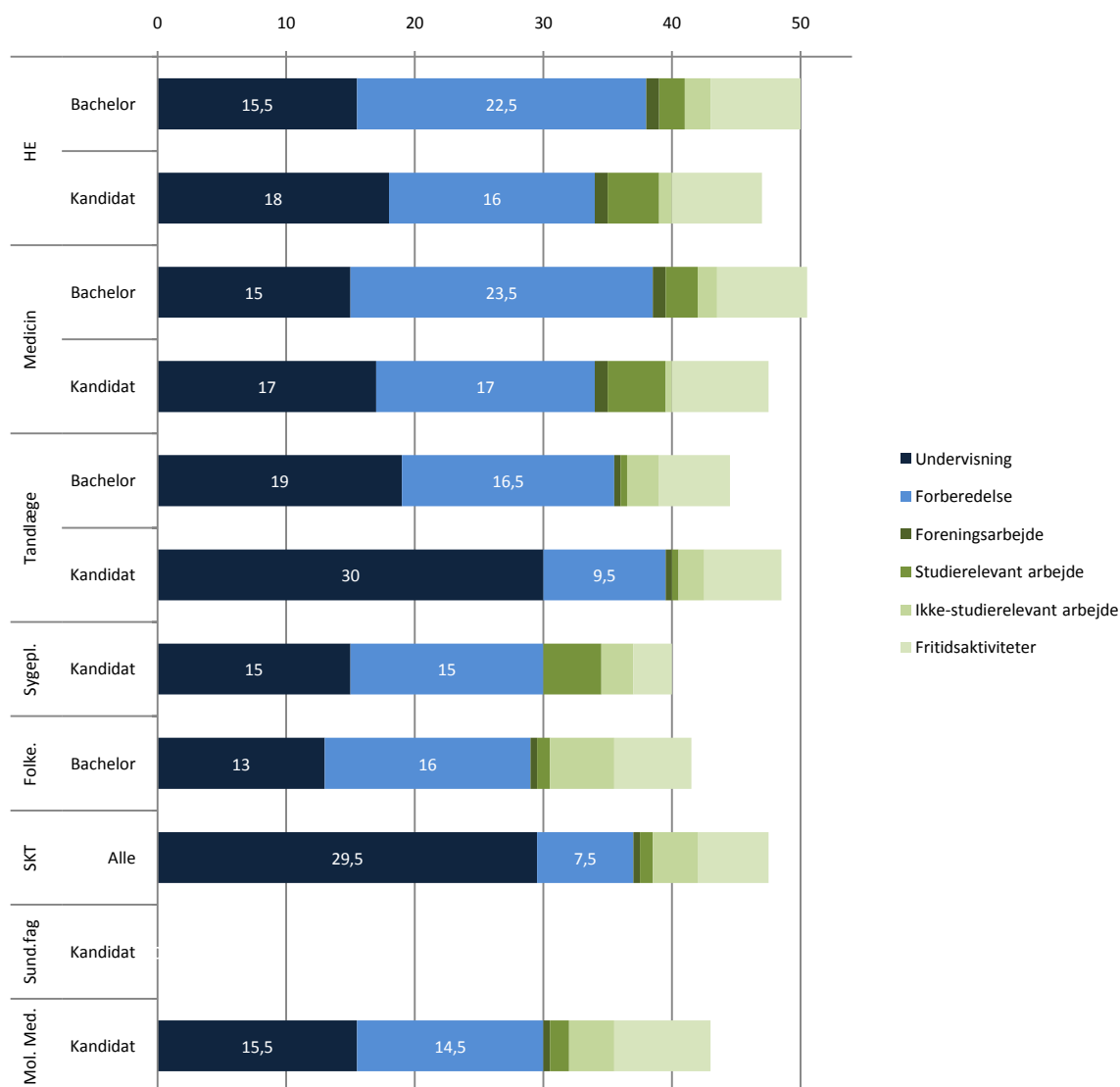
	HE 2007	HE 2011	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesund- hed	SKT	Sundheds- fag	Molekylær medicin
Kontakt til undervisere									
De fleste undervisere er nemme at opnå personlig kontakt til (1)	55%	63%	62%	64%	74%	70%	73%	62%	57%
De undervisere, jeg har haft kontakt til, virker generelt interesserede i de studerende (1)	72%	79%	79%	75%	87%	87%	78%	77%	71%
Fysisk og æstetisk studiemiljø									
Jeg er overordnet tilfreds med de fysiske rammer på mit uddannelsessted (2)	-	68%	72%	56%	9%	79%	41%	31%	61%
De fysiske rammer gør det rart at opholde sig på mit uddannelsessted (2)	-	69%	74%	53%	17%	87%	60%	33%	50%
Stærke stress-symptomer									
Har du oplevet stærke stress-symptomer i forbindelse med dit studie? - I dagligdagen (3)	10%	8%	7%	16%	5%	4%	15%	8%	4%
Har du oplevet stærke stress-symptomer i forbindelse med dit studie? - Op til eksamen (3)	40%	37%	36%	49%	17%	21%	46%	15%	30%
Læsegruppe									
Er du en del af en læsegruppe, eller har du en læsemakker (til daglig)? (5)	64%	54%	60%	28%	57%	100%	18%	25%	9%
Vejledning og tilbagemelding									
Der er gode muligheder for at få vejledning om mine faglige præstationer (1)	32%	33%	26%	65%	41%	35%	65%	46%	24%
Der er gode muligheder for tilbagemelding om mine faglige præstationer til eksamen eller større opgaver (1)	23%	30%	26%	33%	65%	50%	46%	69%	33%
Uddannelsesstedets fysiske rammer									
Når jeg har brug for en læseplads, kan jeg for det meste finde en (1)	-	54%	54%	76%	10%	68%	18%	33%	48%
Der er for det meste et sted, hvor jeg kan sidde sammen med min læsegruppe/-makker, når jeg har brug for det (1)	-	52%	54%	49%	10%	75%	24%	45%	41%
På mit uddannelsessted ser man ofte underviserne uden for undervisningslokalerne (fx på gange og fællesarealer) (1)	-	24%	17%	61%	26%	5%	58%	8%	40%

Brug af elektroniske læringsplatforme

Mine undervisere er generelt gode til at bruge de elektroniske læringsplatforme til at distribuere undervisningsmateriale (1)	-	55%	52%	60%	77%	71%	79%	54%	39%
Mine undervisere er generelt gode til at bruge de elektroniske læringsplatforme til at aktivere de studerende (1)	-	11%	9%	19%	15%	27%	31%	8%	5%

Figur 1.1.

Hvor mange timer har du brugt på følgende aktiviteter? Timer per uge, bachelor- og kandidatstuderende

Note: Tallene inkluderer ikke ph.d.-studerende og specialestuderende. Studerende er kun inkluderet i analyser, hvis de har brugt mere end 0 og mindre end 84 timer ugentligt. Da færre end 10 studerende på Sundhedsfag har angivet tidsforbrug, afreporteres resultaterne ikke grundet anonymitetshensyn. Tallene er afrundet til nærmeste halve time.

Oplæg til diskussion

Ét af undersøgelsens hovedresultater er, at et godt studiemiljø med høj trivsel for de studerende først og fremmest er knyttet til de studerendes 'arbejde' på universitetet, dvs. til (1) deres *interesse* i faget og deres *integration* i et fagligt fællesskab, (2) deres forhold til deres kollegaer(/medstuderende), (3) arbejdsdets(/undervisnings) tilrettelæggelse og (4) forholdet til deres 'ledere'(/undervisere). Udbuddet af faglige og sociale arrangementer er ikke uden betydning, men trivslen afgøres af 'arbejdet' snarere end af 'festerne'. Samme faktorer afgør frafald og fastholdelse.

Det betyder, at universitetet/de enkelte uddannelser i tilrettelæggelsen af undervisningen – kerneaktiviteten – har ganske mange muligheder for at påvirke de studerendes trivsel, da den berører alle fire relationer.

Det anbefales, at man på de enkelte uddannelser – med afsæt i hovedrapporten og de enkelte hovedområderapporter – bl.a. drøfter følgende:

1. Undersøgelsen viser, at der uændret er en særdeles stor *faglig interesse* hos de studerende, og de fleste oplever at være en del af et fagligt fællesskab. Ledelsen og underviserne bør diskutere, hvad de yderligere kan gøre for at fastholde og udbygge den faglige integration i tilrettelæggelsen af uddannelserne.
2. Især lægeuddannelsen på Health har en meget stærk tradition for selvorganiseret læringsarbejde blandt de studerende i læsegrupper som supplement til den ofte forelæsningsstunge undervisning. Ledelsen og underviserne bør drøfte, hvordan de kan facilitere dannelsen og gendannelsen af læsegrupper – fx gennem oprettelsen af en 'læsegruppebør'.
3. Cirka to tredjedele af de studerende oplever en klar sammenhæng mellem undervisningsforløbenes læringsmål, eksamensformer og eksamenskrav og valgte undervisningsformer. Denne 'alignment' skaber transparens og en logisk motivationsstruktur for de studerende. Udviklingen her skyldes bl.a. det store arbejde med at implementere den nye karakterbekendtgørelse, hvor karakterer defineres som grader af opfyldelse af fagets læringsmål. Ledelsen og underviserne bør drøfte, hvordan alignment og transparens i fagene generelt kan øges, herunder hvordan afstanden mellem undervisningsaktiviteter og eksamensaktiviteter mindskes.
4. Undersøgelsen peger på, at det er relativt nemt for de studerende at få kontakt til underviserne. Men samtidig peger også Studiemiljø2011 på, at den faglige vejledning og underviserens feedback på de studerendes faglige præstationer kan forbedres. *Vejledning og feedback* er essentielle undervisningsaktiviteter på forskningsbaserede uddannelser, der mellem andet også vil lære sine studerende at anvende fagernes teori og forskningsmetode og omgang med fagets data og kilder i egne selvstændige undersøgelser. Ledelsen og underviserne bør overveje, om det er muligt at prioritere denne del af uddannelsen yderligere, og herunder om brug af organiseret peerfeedback og e-læringsaktiviteter kan frigive ressourcer til feedback. Endvidere kan ledelsen og underviserne overveje, om der er behov for at styrke vejledernes vejledningskompetencer.
5. Health er ikke så langt som det øvrige Aarhus Universitet i anvendelsen af e-læring. Undersøgelsen viser, at Aarhus Universitet generelt har infrastrukturen vedrørende e-læring på plads i den betydning, at så godt som alle undervisningsforløb understøttes af en hjemmeside i én af fire Learning Management Systems (LMS), og at både undervisere og studerende næsten overalt på Aarhus Universitet har vænnet sig til at bruge disse systemer. Undersøgelsen viser endvidere, at LMS'erne helt overvejende bruges som 'posthuse' til distribution af undervisningsmateriale og ikke som læringsrum. På Health bør ledelsen og underviserne drøfte, hvordan man på de enkelte uddannelser kan implementere Aarhus Universitets nyligt vedtagne *Educational it*-politik, der formulerer en målsætning om – over en kort årrække – at gentænke hovedparten af uddannelsernes undervisningsforløb med henblik på at anvende e-læring til i højere grad at strukturere de studerendes læringsarbejde og aktivere dem mere før, under og efter konfrontationstimerne.
6. To tredjedele af de studerende er overordnet set tilfredse med de fysiske rammer og finder generelt deres uddannelsessted et rart sted at opholde sig, men kun halvdelen af de studerende oplever, at

de kan finde en læseplads og plads til læsegrupperarbejde, når de har brug for det. Den hyppigst forekomne kommentar til de fysiske rammer i det kvalitative materiale er ønsket om bedre muligheder for på uddannelsen at kunne finde et sted at arbejde alene og sammen med læsegrupper. Ledelsen og underviserne bør drøfte, *i hvilket omfang* de ønsker at imødekomme dette ønske, og inden for hvilket tidsperspektiv *det er muligt* at etablere flere studenterarbejdspladser og kommunikere dette til de studerende. Ledelsen og underviserne bør i deres overvejelser medtage, at den kommende satsning på e-læring i campus-undervisningen på Aarhus Universitet formodentlig vil *øge* behovet for studenterarbejdspladser.

7. 8 procent af de studerende angiver, at de 'ofte' eller 'altid' i dagligdagen har stærke stress-symptomer, og gruppen vokser til 37 procent i ek-

samensperioderne. Givet definitionen på stærke stress-symptomer, som har været anført i forbindelse med spørgsmålet på spørgeskemaet, må tallene vurderes som høje. *Stress i dagligdagen* kan skyldes mange forskellige faktorer, som ikke alle er studierelaterede. Det kvalitative materiale i undersøgelsen giver imidlertid nogle hints om, hvilke studierelaterede forhold der først og fremmest frustrerer og nogle gange stresser de studerende. På Health er det arbejdsbyrden på især visse semestre, som mange studerende udpeger til at have en ekstrem arbejdsbyrde i kombination med eksamensstress, og som nogle studerende 'knækker' på. *Eksamensstress* kan formodentlig ikke udryddes, men nok formindskes. Et af midlerne kunne være at skabe større overensstemmelse mellem undervisningsaktiviteterne i forløbene og eksamensaktiviteterne.

2. DEN TEORETISKE MODEL

Teori om psykisk studiemiljø

I lovens forstand er studiemiljø sammensat af det fysiske, æstetiske og psykiske studiemiljø. Undersøgelsen her vedrører det psykiske studiemiljø og de aspekter af det fysiske og æstetiske studiemiljø, der vedrører de studerendes vurdering af de fysiske, æstetiske og virtuelle omgivers funktionalitet med henblik på læring og socialt samvær. De aspekter af det fysiske studiemiljø, der vedrører sikkerhed og sundhed, og som det kræver særlig ekspertise at vurdere, kortlægges i en anden undersøgelse forestået af AU HR, Organisationsudvikling og arbejdsmiljøenheden.

Aarhus Universitet brød i 2007 nyt land ved at udvikle et undersøgelsesdesign og gennemføre en grundig, teoretisk funderet undersøgelse af studiemiljøet ved

en dansk videregående uddannelse. Undersøgelseskonceptet tog afsæt i teori og forskningsresultater vedrørende psykisk arbejdsmiljø, stress og coping, læring og organisering af universitetsundervisning, trivsels- og frafaldsanalyser ved videregående uddannelser, tilfredshedsundersøgelser ved videregående uddannelser samt regelgrundlaget for UndervisningsMiljøVurderinger (UMV). Konceptet ligger også til grund for Studiemiljø2011.

Nedenfor redegøres der samlet for de teoretiske ræsonnementer bag undersøgelsen og spørgeskemaets konkrete udformning (gengivet i Rapport nr. 6 Teknisk rapport, som kan findes på hjemmesiden www.au.dk/studiemiljo2011).

Teoretiske ræsonnementer og spørgeskemaets opbygning

Trivsel som 'godt tilpas' plus 'tilfredshed'

I analysen er psykisk studiemiljø som udgangspunkt defineret som en subjektiv følelse af 'at trives'. *Trivsel* operationaliseres her som en kombination af, i hvilket omfang de studerende generelt føler sig *godt tilpas* og overordnet set erklærer sig *tilfreds* med deres studie.

Spørgsmålet "Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie" er placeret som et af de allerførste spørgsmål i spørgeskemaet og forventes at indfange den umiddelbare og generelle følelse af velvære eller mangel på samme.

Spørgsmålet "Hvor tilfreds er du med dit studie overordnet set?" er placeret som et af de sidste spørgsmål. Spørgsmålet forventes at indfange en samlet subjektiv vurdering af studiet set i lyset af, at man lige har besvaret en række spørgsmål vedrørende: interesse for faget; de faglige og sociale relationer til medstuderende; relationer til underviserne; undervisningens organisering; transparensen i faglige krav; mulighederne for vejledning og feedback i relation til faglige præstationer; arbejdsbyrde; arbejdsindsats; resultater mv. Placeringen af spørgsmålet giver grund til at tro, at der er tale om en reflekteret, overordnet "alting taget i betragtning-vurdering".

En del af analysestrategien har været i det væsentlige at undgå termen 'tilfredshed' i spørgsmålsformulieringerne. Tilfredshed er forskellen mellem, hvad folk forventer, og hvad de får, og det er i reglen ikke muligt at adskille de to dimensioner i spørgeskemasvar. I stedet for at spørge til de studerendes tilfredshed, har spørgestrategien været at bede de studerende om deres vurderinger af en række sagsforhold – eksempelvis "om de andre studerende generelt er imødekommende?" – og mønsteret i disse vurderinger og deres betydning for trivsel analyseres.

'Tilfredshed' er endvidere en risikabel succesparameter. Det kan sagtens forekomme, at kvaliteten af en offentlig ydelse – for eksempel læringsudbyttet af undervisning – er så høj som nogensinde, samtidig med at utilfredsheden ligeledes er så høj som nogensinde. Det kan ske, hvis de studerende forventer noget mere eller noget andet end det, de får.

Omvendt er det svært at komme uden om tilfredshed som et væsentligt element i trivsel. Derfor dette forsøg på at indfange en 'reflekteret' vurdering af tilfredshed. Det er godt med tilfredse studerende, men det er ikke helt ligegyldigt af hvilke grunde, de er tilfredse.

At definere psykisk studiemiljø ved 'trivsel', defineret som 'tilpashed' plus 'tilfredshed', kan betegnes som en '*smal*' definition. Psykisk studiemiljø handler om mere end tilpashed og tilfredshed, så definitionen kan ikke stå alene. Omvendt kan det have analysemæssige fordele at skille tingene ad. Herom mere nedenfor.

Stress, ensomhed, mobning og diskriminering

Fænomener som stress, ensomhed, mobning, sexchikane, diskriminering og trusler er alle klassiske elementer fra analyser af psykisk arbejdsmiljø på arbejdsmarkedet. Det er fænomener, der eroderer trivsel, motivation, arbejdsglæde og arbejdsevne, og som gerne alle skulle være fraværende i et godt arbejdsmiljø. Det samme må man sige om et godt studiemiljø. Man kunne således argumentere for, at fravær af disse fænomener burde indgå i en mere 'thick' definition på psykisk arbejdsmiljø.

Disse fænomener indgår i datasættet og analyserne, men indgår ikke definitorisk i psykisk studiemiljø. Den empiriske udforskning af relationerne mellem trivsel og eksempelvis stress og ensomhed er således en del af analysen. Man kunne godt have den hypotese, at selv om i hvert tilfælde stærke stress-symptomer næppe kan regnes til det gode, så er det muligt, at de

studerende kan være stressede i et vist omfang i visse perioder – fx eksamensperioden – uden at det ødelægger deres trivsel, simpelthen fordi de forventer, at et vist mål af stress er en del af det at tage en videregående uddannelse. Lignende hypoteser kunne man have om ensomhed. Så der er, som nævnt ovenfor, analytiske fordele ved at skille tingene ad.

Hvor ikke andet er nævnt, anvendes den 'smalle' definition – psykisk studiemiljø forstået som trivsel – som den grundlæggende afhængige variabel.

Self-efficacy

Hvor fænomener som stress, ensomhed, mobning mv. udgør 'mørkesiderne' af psykisk arbejdsmiljø – det, vi ønsker mindre af – har man i visse dele af psykisk arbejdsmiljø- og stressforskningen været meget optaget af at identificere og udforske modstykket til det at have tabt modet, motivationen, arbejdsglæden og dermed arbejdsevnen. Inden for stress- og copingforskningen har man således beskæftiget sig med det, vi kunne ønske mere af, det, der gør, at vi i tilstrækkelig grad føler, at vi har *kræfter nok* til at klare hverdagen.

Et af disse mål for 'robusthed' er *self-efficacy*, dvs. tillid til egen formåen og handlekraft. Ifølge copingforskningen er self-efficacy noget, der bygges op over en længere periode gennem de erfaringer, vi gør, og de læreprocesser, vi er en del af. Hvis vi som hovedregel oplever, at vi kan magte de opgaver, som vi bliver bedt om – eller er nødt til – at klare, så bygges denne generelle følelse af handlekraft op. Denne generelle følelse af handlekraft er en vigtig ressource, når de næste opgaver eller udfordringer viser sig. Hvis man også kan klare dem, fortsætter en positiv spiral. Omvendt, hvis man over en længere periode – måske det meste af sin opvækst og/eller skolegang – har oplevet, at man ikke kunne klare opgaverne, så svinder den generelle følelse af at kunne magte nye opgaver og udfordringer. Self-efficacy er således en vigtig handlingsressource, dvs. en 'kapital' i forhold til at få noget gjort og en 'modstandskraft' i forhold til nye udfordringer, som fx det at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse. Self-efficacy kan opfattes som en *uafhængig forklarende variabel*, af betydning for både, hvordan den enkelte klarer en videregående uddannelse, og hvordan den enkelte trives på en videregående uddannelse. Sådan vil variablen hovedsageligt blive anvendt.

Omvendt må man også forvente, at et videregående uddannelsesforløb af en 5-6 års varighed er en så

indgribende begivenhed, at den kan ændre den enkeltes generelle tillid til egen formåen og handlekraft. Det ville være ønskeligt, hvis studierne ved Aarhus Universitet som hovedregel bidrog til at øge de studerendes self-efficacy. Man kunne argumentere for, at også self-efficacy kunne indgå i en 'thick' definition på psykisk arbejdsmiljø, men af analytiske grunde er også self-efficacy holdt som en variabel for sig.

Følelse af faglig og social integration

Tre andre klassiske emner fra arbejdsmiljøforskningen på arbejdspladserne er udforskningen af relationen til kollegaer, relationen til lederen og relationen til – interessen for – arbejdsopgaverne. Disse relationer er afgørende for trivsel. Oversat til studiemiljø, vil det være væsentligt at udforske de sociale og faglige relationer til medstuderende, underviserne og interessen for faget.

Den konkrete udformning af spørgsmålene er overtaget fra rapporten Frafald og Studiemiljø (Larsen, 2000), som konkluderer, at følelsen af at høre til blandt medstuderende, at føle sig 'set' af underviserne og at være blevet ægte interesseret i fagets faglighed er helt afgørende forudsætninger for trivsel på studiet og lysten til at blive ved med at læse på studiet.

Gennemslagskraft i de faglige krav

At gennemføre en videregående uddannelse kan i en række henseender ikke sammenlignes med andre arbejdspladser eller andre undervisningsforløb. Derfor tager en række spørgsmål sit afsæt i læringsteori og universitetspædagogisk forskning vedrørende organisering af undervisning.

Med det afsæt er den første præmis, at der uundgåeligt i et vist omfang er pres og stress forbundet med studier på et universitet. Der stilles krav, der afvikles ekssamen, og de studerende forventes at forandre sig med hensyn til viden, færdigheder og holdninger. I en situation hvor den form for pres ikke kan tages væk, er det så meget mere afgørende, at der er *gennemslagskraft* i forhold til de faglige krav. Så forventningen er, at transparens vedrørende de faglige krav i dagligdagen og til eksamen øger både motivation og trivsel. Derfor er medtaget en serie spørgsmål om, hvorvidt de studerende oplever en klar og logisk sammenhæng mellem læringsmål, eksamenskrav og undervisningsaktiviteterne, og om de oplever, at eksamenskrav og

vurderingskriterier er klart formulerede og klart kommunikerede.

Den anden præmis fra læringsteori er, at en af de vigtigste midler til denne transparens er gode muligheder for vejledning og feedback vedrørende faglige præstationer, hvilket der også bliver spurgt til. Forventningen er, at oplevede gode muligheder for vejledning og feedback øger trivslen.

Sociale fællesskaber og arbejdsfællesskaber

I undersøgelserne Frafald og Studiemiljø (Larsen, 2000), Aarhus Universitet, og Det psykiske undervisningsmiljø på bacheloruddannelserne (2006), Aarhus Universitet, fremhæves både de bredere faglige og sociale arrangementer og de mere snævre arbejdsfællesskaber i læsegrupper som meget vigtige for både trivsel og læring. Så forventningen er for det første, at jo tættere arbejdsfællesskaber, de studerende indgår i på studiet, jo bedre trives de på studiet, for det andet, at hvis studiet ikke fylder hele livet, og de studerende også har et godt netværk uden for studiet, så trives de studerende bedre.

Arbejdsindsats, vurdering af arbejdsbyrde og arbejdets tilrettelæggelse

Der spørges også direkte til mængden af timer, de studerende ugentligt bruger på henholdsvis undervisning, forberedelse, studierelevant arbejde og andet lønnet arbejde samt studenterforeningsarbejde. Ved analyser af studerendes arbejdsbyrde og trivsel og undervisningstilrettelæggelsens andel heri er det væsentligt for studienævne at kunne vurdere, i hvilket omfang de studerende ved fuldtidsstudier også er heltidsstuderende.

Undervisningskontekst

Det er selvsagt uomgængeligt at inddrage *studie* som en variabel i analysen. Hele studiemiljøundersøgelsen går ud på at undersøge, hvordan de forskellige studier - med deres forskellige miks af kursusdesign, undervisningsmetoder, holdstørrelser, antallet af udbudte timer, eksamensformer, faglige krav og videnskabelige normer - påvirker de studerendes trivsel.

Det helt afgørende er, at de enkelte studier (med tilhørende studieleder, studienævn og de steder på universitetet, hvor studie og institut er sammenfaldende, og

så institutledere) er de centrale handlende aktører, hvis noget skal ændres og forbedres. Så alle analyser bliver brudt ned på studie/institutniveau.

Det er også en klar forventning, at forskellige *studietrin* – BA-studerende, kandidatstuderende, sidefagsstuderende, specialeskrivere – påvirker trivslen. Der er på forhånd grund til at tro, at de bedst integrerede og således dem, der trives bedst, er de studerende på bacheloruddannelserne, mens kandidatstuderende, specialeskrivere og sidefagsstuderende af forskellige grunde trives mindre godt. Foruden de 5 hovedrapporter og en teknisk rapport, har vi på hjemmesiden gjort flere tabelbilag tilgængelige, der blandt andet viser resultaterne opdelt efter studietrin.

De studerendes personlige bagage

I en række sociale sammenhænge reagerer og vurderer kvinder og mænd forskelligt, fordi kvinder og mænd i en række henseender (stadig) socialiseres forskelligt. Forventningen er, at kvinder og mænd møder en kompleks social begivenhed, som det at tage en videregående uddannelse, på forskellige måder, og at de trives i forskellig grad.

Køn som variabel bliver en betegnelse for summen af hidtidige erfaringer, opfattelser og holdninger. Variablen køn ligger således tidsmæssigt før mange af de andre variable i analysen, og virkningen af køn vil typisk gå igennem andre variable. Man kunne fx tænke sig, at kvinder er mere sociale i deres studiepraksis end mænd (fx ved i højere grad at arbejde sammen med andre studerende), og at studerende med en mere social studiepraksis trives bedre end andre.

Endelig inddrages, som allerede forklaret ovenfor, self-efficacy som en baggrundsvariabel. Self-efficacy er en variabel, der opsummerer hidtidige gjorte erfaringer til et generelt mål for tillid til egen formåen. En høj tillid til egen formåen forventes at indvirke på trivsel, men også her kan virkningen være indirekte fx i form af, at høj self-efficacy hjælper til at etablere kontakt til studerende, hvilket er forudsætningen for en social studiepraksis, der igen resulterer i bedre trivsel.

De fysiske rammer

Undersøgelsen inddrager ligeledes de aspekter af det fysiske og æstetiske studiemiljø, der vedrører de studerendes følelse af, om bygninger og lokaler helt overordnet er rare at være i og de studerendes opfattelser

af, hvorvidt de fysiske omgivelser understøtter deres læringsaktiviteter med at lytte, læse, undersøge, skrive, samarbejde mv. Spørgsmålene vedrører således deres vurdering af undervisningslokaler, læsepladser, gruppearbejdsrum og rammerne til socialt samvær, samt hvor mange timer de ugentlig tilbringer på deres uddannelsessted. Udgangspunktet her er de studerende.

Tesen er, at følelsen af, at universitetet er et rart sted at være – et sted, hvor man føler sig hjemme – og samtidig er et sted, som er hensigtsmæssigt indrettet i forhold til det arbejde, der skal gøres, og endelig er en ramme, der gør det let at møde medstuderende og undervisere, både direkte påvirker trivsel, men også indirekte gennem at påvirke kontakten til medstuderende, læsegruppeaktivitet, følelsen af at være en del af et fagligt og socialt fællesskab mv.

LMS og e-læring

Undersøgelsen rummer to spørgsmål om oplevelsen af undervisernes brug af elektroniske læringsplatforme i undervisningen. Det ene spørgsmål vedrører undervisernes brug af Learning Management-Systemerne (AULA, Blackboard, FirstClass, CampusNet) til at distribuere undervisningsmateriale. Det andet spørgsmål vedrører undervisernes brug af LMS'erne som aktive læringsrum. Forventningen er, at de studerende oplever langt mest af det første, og at e-læring ikke fylder så meget i undervisningen, at det direkte påvirker de studerendes trivsel. Det er til gengæld forventningen, at situationen om tre år har forandret sig på disse punkter som en følge af de kommende års satsning på Educational it på AU.

Information og studievejledning

Endelig rummer spørgeskemaet spørgsmål om de studerendes oplevelse af nogle støttefunktioner i form af tilgængelig information og studievejledning.

Analyse

Som allerede fremhævet, tager analysedesignet ikke bare sigte på at kortlægge niveauet af trivsel. Sigtet er i lige så høj grad mere præcist at kortlægge, hvilke faktorer der betyder noget for god trivsel på de enkelte uddannelser, så man her kan passe godt på de vigtige elementer i studiemiljøet og styrke dem. Tilsvarende er det vigtigt at få kortlagt de forhold, der giver

nogle studerende vanskeligheder, så man måske kan ændre på dem.

Med afsæt i litteraturen om psykisk arbejdsmiljø, læringsteori og frafald inddrages følgende parametre i analysen af de studerendes trivsel ved Aarhus Universitet.

Tabel 2.1.

Parametre til beskrivelse af studerendes trivsel

Personlig 'bagage'	Studieorganisatorisk kontekst	Oplevelse af egen studiesituation	Studiesocial kontekst	Socialt pres	Trivsel
Alder	Studie	Kontakt til undervisere	Kontakt til medstuderende	Stress	'Tilpashed'
Køn	Studietrin	Faglig integration	Fravær af ensomhed	Mobning	Tilfredshed
Tillid til egen dømmekraft (self-efficacy)		Undervisningens organisering	Udbuddet af faglige og sociale arrangementer	Chikane	
		Vejledning og feedback	Læsegruppeaktivitet	Diskriminering	
		Transparens i faglige krav og eksamenskrav	Arbejdsindsats		
		Oplevelse af fysiske og virtuelle rammer	Arbejdsbyrde		

Analysetrin

De overordnede elementer i dataanalysen har været (1) *beregning af frekvensfordelinger* for de enkelte variable og (2) *bivariate analyser*, hvor studier (hovedområder, institutter) sammenlignes på en række variable, og hvor de enkelte variables indvirkning på trivsel analyseres. (3) Tredje trin i analysen har bestået i *konstruktion af indekser*, hvor grupper af spørgsmål lægges sammen. Der er således konstrueret indekser for trivsel, kontakt til medstuderende, kontakt til undervisere, faglig integration, tilfredshed med det fysiske studiemiljø, tillid til egen formåen, feedback/tilbagemelding, udbud af sociale og faglige arrangementer, undervisningens organisering, læsegruppeaktivitet, ensomhed, stærke stress-symptomer og chikane. (4) Indekskonstruktionen muliggør fjerde trin i analysen, nemlig *regressionsanalyser* med henblik på at identificere de faktorer, der betyder *mest* for trivsel. De enkelte analyser forklares mere udførligt un-

dervejs og i den tekniske rapport (Rapport nr. 6 Teknisk rapport).

Materialet er successivt brudt ned fra analyser af Aarhus Universitet som et hele, til hovedområdeniveau, institutniveau og, i en række sammenhænge, studietrin-niveau (bachelor, kandidat, sidefag, speciale). I et praktisk perspektiv er det vigtigt, at tallene brydes ned på institut/studieniveau, idet de studerende først og fremmest identificerer sig med deres eget studie/institut (og kun i beskedent omfang med hovedområderne og Aarhus Universitet som sådan), og fordi kompetencen til at ændre på studieforholdene for de fleste praktiske aspekters vedkommende ligger hos (studie)ledere og studienævn på de enkelte studier.

I Rapport nr. 6 Teknisk rapport er der udførligt redegjort for svarprocenter, dataindsamling, repræsentativitet,

statistisk usikkerhed, uddannelsernes organisatoriske

Rapportering

Rapporteringen af materialet sker i form af udfærdigelse af en hovedrapport for hele AU, fire hovedområderapporter og en teknisk rapport. Dertil et hæfte med nøgletal for hvert hovedområde, hvor alle undersøgelsens variable for hver uddannelse opdeles på BA-uddannelser og kandidatuddannelser, og et hæfte

placering, spørgeskemaet og indeksskonstruktion.

med en opdeling for hver uddannelse på 2007 og 2011. Desuden kan studieledere rekvirere særkørsler efter behov. Endelig udarbejdes der en særskilt rapport om trivslen blandt handikappede studerende ved AU.

3. HVOR GODT TRIVES DE STUDERENDE?

Psykisk studiemiljø er – som beskrevet ovenfor – i denne undersøgelse som udgangspunkt defineret som en subjektiv følelse af 'at trives'. *Trivsel* operationaliseres her som en kombination af, i hvilket omfang de studerende generelt føler sig *godt tilpas* og overordnet set erklærer sig *tilfreds* med deres studie.

Spørgsmålet "Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie" er placeret som et af de allerførste spørgsmål i spørgeskemaet og forventes at indfange den umiddelbare og generelle følelse af velvære eller mangel på samme.

Spørgsmålet "Hvor tilfreds er du med dit studie overordnet set?" er placeret som et af de sidste spørgsmål. Spørgsmålet forventes at indfange en samlet subjektiv vurdering af studiet set i lyset af, at man lige har besvaret en række spørgsmål vedrørende: interesse for faget; de faglige og sociale relationer til medstuderende; relationer til underviserne; undervisningens organisering; transparensen i faglige krav; mulighederne for vejledning og feedback i relation til faglige præstationer; arbejdsbyrde; arbejdsindsats; resultater mv. Placeringen af spørgsmålet giver grund til at tro, at der er tale om en reflekteret, overordnet "alting taget i betragtning-vurdering".

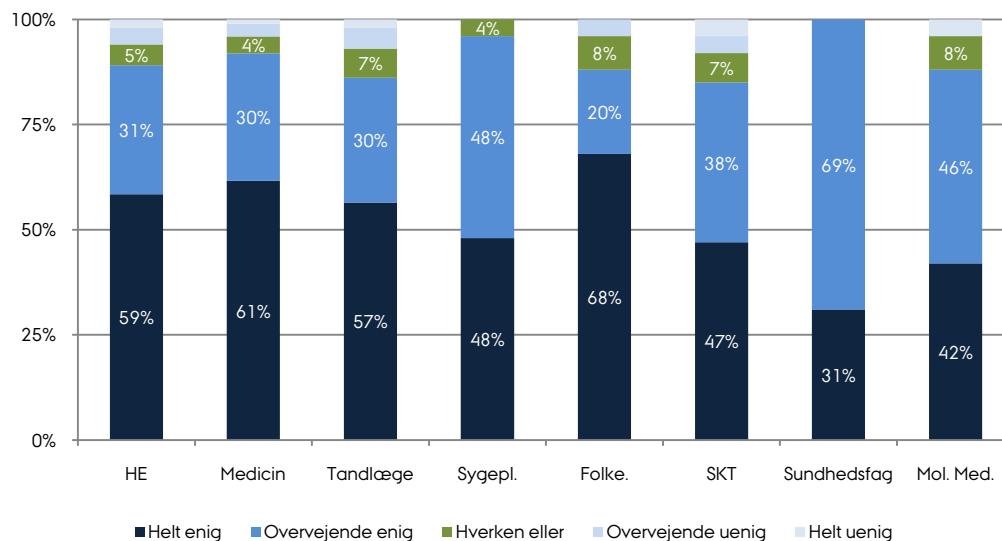
Psykisk trivsel på de enkelte institutter

Det fremgår af både Figur 3.1. og Figur 3.2., at der er en meget høj grad af trivsel på Health under et, og faktisk også den højeste på tværs af Aarhus Universitets hovedområder (se Rapport nr. 1). Hvad angår spørgsmålet, om den studerende føler sig godt tilpas

på sit studie, erklærer 90 procent sig meget enige eller overvejende enige, 5 procent hverken enige eller uenige, og 5 procent overvejende uenige eller meget uenige.

Figur 3.1.

Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie.

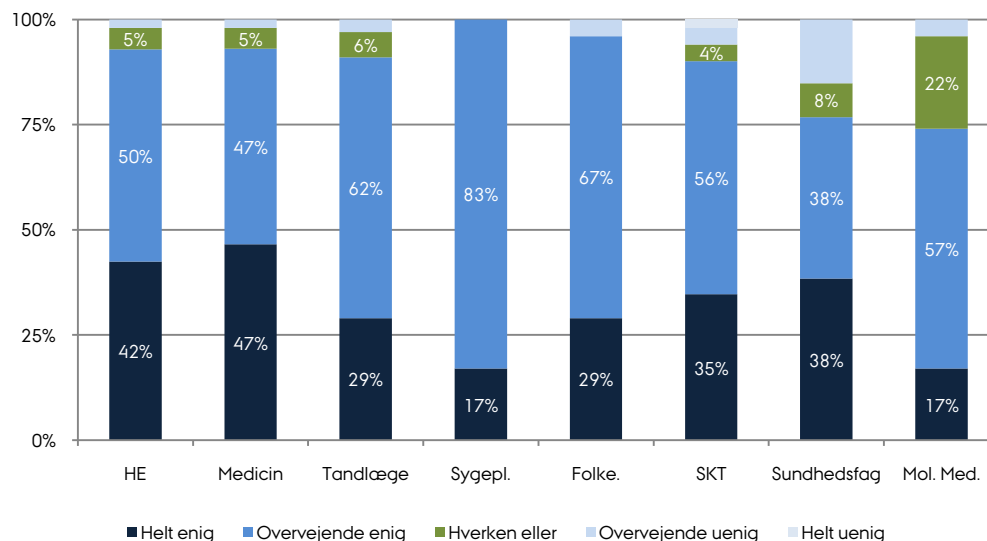

Ser vi på tilfredshed med studiet, Figur 3.2., er den positive tendens på Health endnu mere udtalt. Hele 93 procent af de studerende er tilfredse eller meget tilfredse, 5 procent er hverken tilfredse eller utilfredse, og 2 procent er utilfredse eller meget utilfredse. Igen er der tale om de mest positive tal, når der sammenlignes med de andre hovedområder. Der er dog variation på tværs af studierne. På de fleste studier er 90 procent af de studerende eller større andele tilfredse

eller meget tilfredse. Sundhedsfag og Molekylær medicin har dog resultater, der ligger under dette. På Sundhedsfag er andelen af tilfredse eller meget tilfredse 77 procent, mens den på Molekylær medicin er 74 procent. På Molekylær medicin er der en meget stor gruppe studerende, der er hverken tilfredse eller utilfredse, 22 procent. Sagt på en anden måde kan hver fjerde studerende på Molekylær medicin *ikke* erklære sig tilfreds eller meget tilfreds.

Figur 3.2.

Hvor tilfreds er du med studiet overordnet set?

Allerede i 2007 udmærkede det daværende Sundhedsvidenskabelige Fakultet sig med en meget høj trivsel blandt de studerende, og alene dét, at det høje niveau af trivsel er bibeholdt, er et godt resultat. Faktisk er andelen af tilfredse studerende steget fra 90 pro-

cent i 2007 til 93 procent i 2011. Der er meget markante fremgange på området Sygepleje, som selv overstiger den ellers store statistiske usikkerhed for så lille et område (se Rapport nr. 6 for beregning af statistisk usikkerhed).

Tabel 3.1.

Trivsel, udvikling i tid

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie - 2007	90%	90%	90%	61%	-	93%	89%	-
Jeg føler mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie - 2011	90%	91%	86%	96%	88%	85%	100%	87%
Hvor tilfreds er du med studiet overordnet set? - 2007	90%	92%	87%	74%	-	77%	94%	-
Hvor tilfreds er du med studiet overordnet set? - 2011	93%	93%	91%	100%	96%	90%	77%	74%

Note: Tallene for tilpashed på studiet viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig og overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig. Tallene for tilfredshed med studiet overordnet set viser den andel af de studerende, som har svaret meget tilfreds og tilfreds. Resten har svaret hverken/eller, utilfreds eller meget utilfreds.

Hvilke grupper af studerende trives bedst?

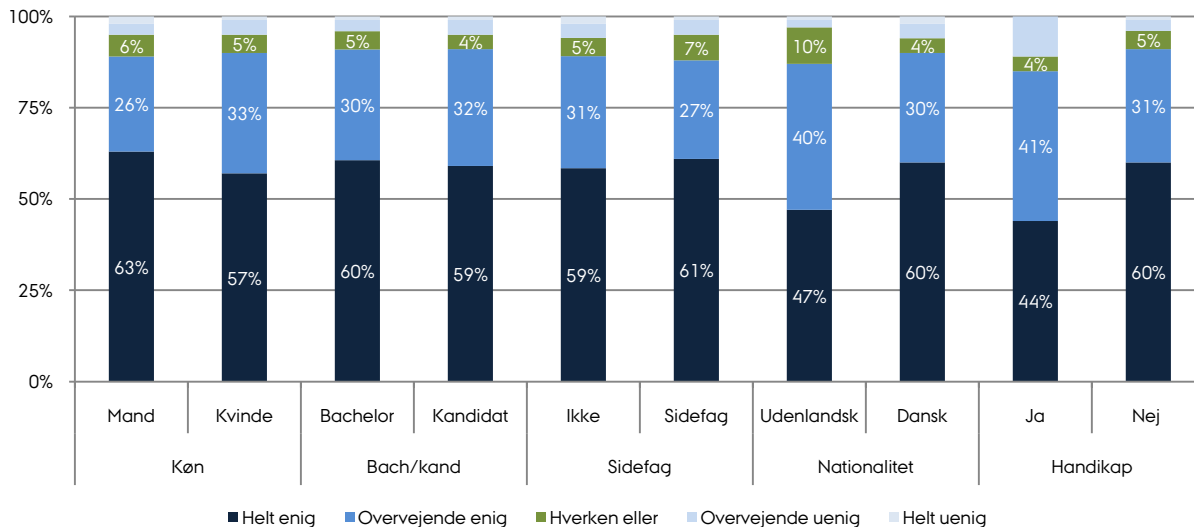
Figur 3.3. viser ligesom Figur 3.1. svarfordelingen på spørgsmålet om, hvorvidt de studerende føler sig tilpas på studiet. Figuren skelner mellem forskellige grupper af studerende på baggrund af køn, uddannelsestrin, sidefag, nationalitet og handicap. Som det ses af figuren, er der kun meget små variationer på tværs af grupperne. De danske studerende ser ud til at føle sig en smule bedre tilpas end udenlandske studerende, forskellen er 3 procentpoint, men stadig erklærer hele 87 procent af de udenlandske studerende sig helt

enige eller overvejende enige i, at de føler sig godt tilpas på studiet.

På Health har 27 studerende angivet at have et psykisk eller fysisk handicap. Disse 27 studerende føler sig ikke i samme høje grad tilpas som resten af de studerende, men der er ikke på nogen måde noget belæg for at sige, at de handicappede studerende trives dårligt. Der vil senere på sommeren 2011 blive offentliggjort en rapport udelukkende om de handicappedes oplevelse af studiemiljøet.

Figur 3.3.

Jeg følger mig generelt rigtig godt tilpas på mit studie

Note: Udenlandske studerende dækker over fuldtidsstuderende med andet statsborgerskab end dansk. Der er ikke tale om udvekslingsstuderende på kortere studieophold. Sidefag dækker bifag (side-/supplerings-/tilvalgsfag).

Hvilke faktorer betyder mest for trivsel?

I det teoretiske afsnit blev der argumenteret for, at psykisk studiemiljø er en sammensat størrelse, og at en række faktorer må forventes at spille en rolle. De statistiske analyser bekræfter, at de mange faktorer så godt som alle virker ind på trivsel. Men når mange faktorer tilsyneladende bidrager til forklaringen, er det naturligt at spørge til, hvilke faktorer der forklarer mest?

Med afsæt i regressionsanalyser (se Tabel B.1. i Appendix samt konstruktionen af indekser i Rapport nr. 6 Teknisk rapport) kan man få et grundlag for at vurdere, hvilke faktorer der betyder mest, og følgende mønster kommer frem.

De faktorer, der påvirker trivslen blandt de studerende på Aarhus Universitet *stærkest* – uanset uddannelse, personlig bagage og studiesituation – er, hvad der her er kaldt:

1. følelsen af at være fagligt integreret, dvs. at interessen for studiets fagområde er steget i løbet af studiet, og at den studerende føler sig som en del af et fagligt fællesskab, og
2. god kontakt til medstuderende, der opleves som generelt imødekommende, nemme at få kontakt til, og følelsen af at være en del af et større socialt fællesskab.

De næstvigtigste faktorer for trivsel er:

3. fravær af ensomhed og
4. oplevelsen af, at undervisningen er hensigtsmæssigt organiseret med et logisk forhold mellem læringsmål, eksamenskrav og undervisningsaktiviteter.

Af betydning for trivsel er endvidere prioriteret efter vigtighed:

5. Et alsidigt udbud af sociale og faglige arrangementer
6. God kontakt til undervisere
7. Generel tilfredshed med det fysiske studiemiljø
8. Fravær af stærke stress-symptomer
9. Læsegruppeaktivitet
10. Mulighed for vejledning og feedback på faglige præstationer

Endvidere oplever de få studerende, der har været udsat for *chikane* af den ene eller anden art, et stærkt dyk i trivsel. Endelig er der en meget svag tendens til, at studerende med stærk tillid til egen formåen (stærk self-efficacy) trives bedre (mest udtalt på Science and Technology og Health).

Det er således én af undersøgelsens hovedresultater, at et godt studiemiljø med høj trivsel for de studerende først og fremmest er knyttet til de studerendes 'arbejde' på universitetet, dvs. til (1) deres interesse i faget

og deres integration i et fagligt fællesskab, (2) deres forhold til deres kollegaer(/medstuderende), (3) arbejdets(/undervisningens) tilrettelæggelse og (4) forholdet til deres 'ledere'(/undervisere). Udbuddet af faglige og sociale arrangementer er ikke uden betydning, men trivslen afgøres af 'arbejdet' snarere end af 'festerne'.

Andre undersøgelser viser, at det er de samme faktorer, der afgør, hvorvidt de studerende falder fra eller bliver på studierne (Larsen, 2000).

Det betyder, at universitetet/de enkelte uddannelser i tilrettelæggelsen af undervisningen – kerneaktiviteten – har ganske mange muligheder for at påvirke de studerendes trivsel, da den berører alle fire relationer.

I de følgende kapitler bliver de enkelte hovedområders uddannelsers score på de enkelte variable beskrevet og diskuteret.

4. UNDERVISNINGSKONTEKST

Faglig integration er den stærkeste faktor til forklaring af trivsel, selv når der er kontrolleret for effekten af en lang række variable såsom køn, alder, studietrin, ensomhed, social integration etc. (jævnfør ovenfor). Faglig integration dækker i denne undersøgelse over, at man i løbet af studiet har oplevet en voksende interesse i disciplinens fagområde hen over studieforløbet. De fleste studerende påbegynder deres studier ud fra en interesse for faget, men nøgternt set ved de studerende – på trods af alt vejledning – relativt lidt om substansen i deres kommende studie, fordi de af gode

grunde ikke har de faglige forudsætninger for at 'kigge ret langt ind i faget'. Så det er afgørende, at interessen for faget øges med indsigten i faget, og at faget 'lukker sig op'. Endvidere dækker faglig integration over følelsen af at være en del af et fagligt fællesskab, dvs. at man bliver socialiseret til at kunne se sig selv som bærere af en faglighed.

Når den generelle trivsel blandt de studerende på Aarhus Universitet er høj, skyldes det ikke mindst, at de fleste studerende scorer højt på disse parametre.

Faglig integration

Tabel 4.1.

Faglig integration

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Min interesse i studiets fagområde er vokset, siden jeg startede på studiet	92%	93%	90%	87%	92%	91%	85%	92%
Studiet har bidraget til, at jeg føler mig som del af et fagligt fællesskab	90%	91%	85%	96%	92%	82%	69%	86%

Note: Tallene for faglig integration viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Af Tabel 4.1. fremgår, at 92 procent af de studerende på Health mener, at deres interesse i studiets fagområde er vokset, siden de startede på studiet. Flest finder, at dette er tilfældet på Medicin, hvor 93 procent angiver, at deres interesse er vokset siden studiestart.

Sammenlignes på tværs af hovedområdet, kan det konstateres, at der er færrest studerende på Sundhedsfag, der mener, at deres interesse i fagområdet er vokset siden studiestart. Dette tal er 85 procent.

Der er ligeledes spurgt til, hvorvidt de studerende føler sig som en del af et fagligt fællesskab. Her varierer uddannelsesområderne mellem 69 og 96 procent. Andelen er størst på Sygepleje og lavest på Sundhedsfag, mens hovedområde gennemsnittet for Health er 90 procent, hvilket sammenlignet med de øvrige hovedområder er meget højt.

Faglig integration er i et trivselsperspektiv – men også i et motivations- og læringsperspektiv – én af de aller-vigtigste faktorer at værne om og udvikle. Derfor bør man på fagene diskutere, hvad man yderligere kan gøre for at fastholde og udbygge den faglige integration.

Kontakten til underviserne

Kontakt til undervisere er vigtig for de studerende af flere grunde, herunder først og fremmest fagligt i forhold til at få vejledning og feedback på faglige præ-

stationer. I et trivselsperspektiv handler det om følelsen af at være integreret i et fagmiljø, at have forbilleder og føle sig set af anerkendte fagpersoner.

Tabel 4.2.

Kontakt til undervisere

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
De fleste undervisere er nemme at opnå personlig kontakt til – 2007	55%	52%	58%	68%	-	80%	89%	-
De fleste undervisere er nemme at opnå personlig kontakt til – 2011	63%	62%	64%	74%	70%	73%	62%	57%
De undervisere, jeg har haft kontakt til, virker generelt interesserede i de studerende – 2007	72%	71%	78%	70%	-	90%	94%	-
De undervisere, jeg har haft kontakt til, virker generelt interesserede i de studerende – 2011	79%	79%	75%	87%	87%	78%	77%	71%

Note: Tallene for kontakt til undervisere viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Tabel 4.2. giver et overblik over, hvordan de studerende oplever kontakten til deres undervisere. Her ses, at 63 procent af de studerende på Health mener, at de fleste undervisere er nemme at opnå personlig kontakt til. Det dækker over variation på hovedområdet. For eksempel finder 74 procent, at det er tilfældet på Sygepleje. Ligesom andelen, der angiver at være overvejende eller helt enige i, at de fleste undervisere er nemme at opnå kontakt til, på SKT ligeledes ligger over 70 procent. Medicin og Sundhedsfag befinder sig lige under hovedområde gennemsnittet med 62 procent. Molekylær medicin har den laveste andel af studerende, der finder, at det er nemt at opnå personlig kontakt til undervisere. Her oplever 57 procent, at det gør sig gældende.

Der er efterfølgende spurgt til, hvorvidt underviserne generelt virker interesserede i de studerende, og det oplever langt de fleste studerende, at underviserne er. 79 procent af de studerende på Health svarer således, at det er tilfældet. 87 procent på Sygepleje og Folkesundhed oplever underviserne som interesserede, mens det gælder for 79 procent af de studerende på Medicin. På tandlægestudiet og Molekylær medicin er andelen lavere, idet henholdsvis 75 og 71 procent af de studerende oplever, at underviserne er interesserede.

Sammenligner man tallene over tid, ses, at andelen af studerende, der oplever, at underviserne er nemme at opnå kontakt til, og ligeledes at underviserne er interesserede, er steget. På Health som helhed er andelen

gået fra 55 procent til 63 procent på det første af de to spørgsmål og fra 72 til 79 procent på det andet spørgsmål. Stigningen på hovedområdet dækker over en variation mellem uddannelsesområderne. Rent faktisk er der et fald på SKT og Sundhedsfag på henholdsvis 7 og 27 procentpoint i andelen af studerende, der oplever, at underviserne er nemme at opnå personlig kontakt til. Interessant er det, at Sundhedsfag, der lå højest i 2007, er faldet markant i 2011. Det samme billede viser sig, når spørgsmålet drejer sig om undervisernes interesse. Andelen af studerende, der

oplever underviserne som interesserede, er stigende på Medicin og Sygepleje, men er faldende på de øvrige uddannelsesområder, hvor sammenligning er mulig. Mest markant er det på Sundhedsfag, hvor andelen af studerende, der svarer bekræftende på spørgsmålet, er faldet fra 94 procent til 77 procent, hvilket dog stadig er højere end et par andre uddannelsesområder på Health.

Alt i alt kan man betegne relationen mellem undervisere og studerende på Health som meget åben.

Læringsmål og alignment

Oplevelsen af, at undervisningen er godt organiseret, er den fjerde vigtigste faktor til forklaring af trivsel på Aarhus Universitet. Her betyder 'godt organiseret', at der er klare læringsmål, at der er klar sammenhæng mellem undervisningsforløbets læringsmål og vurderingskriterier og eksamenskrav, samt at undervisningsaktiviteterne er velvalgte i forhold til læringsmål og eksamenskrav. Denne form for 'alignment' af undervisningskomponenter giver en logisk motivationsstruktur for de studerende og transparens i de faglige forventninger. Begge dele har betydning for trivsel.

Af Tabel 4.3. fremgår det, at 63 procent af de studerende på Health oplever, at læringsmålene for de enkelte undervisningsforløb er klart formulerede og klart kommunikerede. Der er imidlertid en variation internt på hovedområdet på 54 procentpoint. Den højeste andel af studerende, der finder, at læringsmålene er klare, findes på Sygepleje. Hvor det er tilfældet for 83 procent. På SKT svarer 73 procent, at de finder, at læringsmålene er klare, mens det er gældende for 65 procent af de studerende på Folkesundhed og 64 procent af de studerende på Medicin. Omvendt ligger andelen af studerende på Molekylær medicin, der svarer bekræftende, på 29 procent.

På spørgsmålet om, hvorvidt der er god overensstemmelse mellem læringsmål og eksamenskrav, svarer 65 procent af de studerende på Health, at det er tilfældet. Andelen, der finder, at der er overensstemmelse mellem læringsmål og eksamenskrav, er størst på Sundhedsfag (77 procent), mens andelen er mindst på Molekylær medicin, hvor 33 procent af de studerende oplever, der er overensstemmelse.

66 procent af de studerende på Health er overvejende eller helt enige i, at de valgte undervisningsformer støtter deres læringsarbejde med henblik på opfyldel-

se af læringsmål og eksamenskrav. 43 procent af de studerende på Molekylær medicin finder, at undervisningsformerne støtter deres læringsarbejde, hvilket er den mindste andel af studerende på de syv uddannelsesområder. Alle andre steder mener over 60 procent af de studerende, at undervisningsformerne er velvalgte. På SKT er dette 84 procent, mens det gælder for 67 procent på Sundhedsfag.

Når man spørger til, hvorvidt der er klarhed om, hvad der fagligt set forventes af de studerende, svarer 70 procent af de studerende på Health bekræftende. På Sygepleje, tandlægestudiet og SKT oplever henholdsvis 91, 72 og 71 procent klarhed omkring de faglige forventninger. Medicin ligger på gennemsnittet for Health på 70 procent. De øvrige uddannelser placerer sig under hovedområdegennemsnittet, og forskellene internt på hovedområdet er betragtelige, da andelen af studerende på Molekylær medicin, der betragter de faglige forventninger som klare, er 43 procent. Oplevelsen af klarhed i forventninger til den enkelte som studerende hænger også sammen med gennemsnittigheden i de faglige krav og vurderingskriterierne, som rapporteres i Tabel 4.4.

Der tegner sig et positivt billede på Health, når man ser på udviklingen i undervisningsorganisering over tid. På spørgsmålet om, hvorvidt læringsmålene for de enkelte undervisningsforløb er klart formulerede og klart kommunikerede, er hovedområdegennemsnittet gået fra 51 til 63 procent. Det dækker over stigninger på alle uddannelsesområder. Mest markant er dog SKT, hvor andelen af studerende, der svarer positivt, er steget med 35 procentpoint fra 38 procent i 2007 til 73 procent i 2011. Ligeledes er stigningen betragtelig på Sygepleje, der er gået fra 52 til 83 procent. Derimod er ændringerne meget små, når man ser på udviklingen

fra 2007 til 2011 vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der er god overensstemmelse mellem læringsmål og eksamenskrav. Dog kan nævnes, at andelen af studerende på Sygepleje, der svarer bekræftende på spørgsmålet, er steget med 16 procentpoint i perioden. Samtidig er andelen af studerende, der finder, at de valgte undervisningsformer støtter deres læringsarbejde, steget på Health mellem 2007 og 2011. Det skyldes stigningerne på tandlægestudiet, Sygepleje,

Medicin og SKT, mens Sundhedsfag er faldet fra 78 procent i 2007 til 67 procent i 2011. På spørgsmålet om, hvorvidt de studerende oplever, at der er klare informationer om, hvad der fagligt set forventes af dem som studerende, er langt de fleste uddannelsesområder steget. Mest iøjnefaldende er stigningen på 56 procentpoint på Sygepleje, der er gået fra 35 procent til 91 procent. De øvrige steder er stigningerne mere beskedne.

Tabel 4.3.

Undervisningens organisering

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Læringsmålene for de enkelte undervisningsforløb er klart formulerede og klart kommunikeret - 2007	51%	52%	51%	52%	-	38%	56%	-
Læringsmålene for de enkelte undervisningsforløb er klart formulerede og klart kommunikeret - 2011	63%	64%	57%	83%	65%	73%	62%	29%
Der er god overensstemmelse mellem læringsmål og eksamenskrav - 2007	64%	65%	61%	52%	-	77%	76%	-
Der er god overensstemmelse mellem læringsmål og eksamenskrav - 2011	65%	66%	61%	68%	59%	76%	77%	33%
De valgte undervisningsformer støtter mit læringsarbejde med henblik på opfyldelse af læringsmål og eksamenskrav - 2007	64%	64%	59%	59%	-	81%	78%	-
De valgte undervisningsformer støtter mit læringsarbejde med henblik på opfyldelse af læringsmål og eksamenskrav - 2011	66%	66%	65%	65%	61%	84%	67%	43%
Der er klare informationer om, hvad der fagligt set forventes af mig som studerende - 2007	68%	69%	68%	35%	-	67%	61%	-
Der er klare informationer om, hvad der fagligt set forventes af mig som studerende - 2011	70%	70%	72%	91%	57%	71%	69%	43%

Note: Tallene for undervisningens organisering viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Som det fremgår af Tabel 4.4., oplever 63 procent af de studerende på Health, at kravene til prøver og eksaminer er klart formulerede og klart kommunikeret. Andelen, der oplever dette, er størst på SKT, hvor 78 procent angiver, at det er tilfældet. På Sundhedsfag angiver 69 procent, at kravene er klart formulerede og klart kommunikeret. På Folkesundheden og Molekylær medicin er tallene væsentligt lavere, hvor

henholdsvis 33 og 21 procent af de studerende angiver, at kravene til prøver og eksaminer er klare.

Af tabellen fremgår ligeledes, hvorvidt de studerende oplever, at der er klare informationer om de vurderingskriterier, der bruges ved eksamen. Gennemsnittet for hovedområdet er på 53 procent. Folkesundhed og Molekylær medicin ligger lavest, idet henholdsvis 29

og 21 procent af de studerende her finder, at vurderingskriterierne er klare. På de øvrige uddannelsesområder er gennemsnittet højere. Omtrent 70 procent af de studerende oplever klarhed omkring vurderingskriterierne på SKT, Sundhedsfag og Sygepleje. Andelen på Medicin og tandlægestudiet ligger på henholdsvis 52 og 58 procent.

Sammenlignes tallene fra 2011 med tallene fra 2007, ses, at gennemsnittet for Health er steget. Andelen af studerende, der oplever, at kravene til prøver og eksaminer er klart formulerede og klart kommunikerede, er steget fra 59 procent til 63 procent. Stigningen genfindes på Medicin, Sygepleje og SKT, hvor andelen er steget fra henholdsvis 58 til 64 procent, 57 til 65 procent og 67 til 78 procent. På tandlægestudiet og Sundhedsfag er andelen af studerende, der finder, at kravene er klare, faldet over tid.

Når man ser på, hvorvidt de studerende oplever, at der er klare informationer om vurderingskriterier til eksamen, ses en stigning på hovedområdet fra 2007 til 2011 på 5 procentpoint. Det dækker over stigninger på Medicin, tandlægestudiet og Sygepleje, hvor det ved sidstnævnte skal bemærkes, at tallet er steget fra 43 procent til 70 procent. På SKT og Sundhedsfag har man oplevet et fald på henholdsvis 8 og 3 procentpoint i andelen af studerende, der har erklæret sig enige i udsagnet.

Så én af de positive ændringer i Studiemiljø2011 vedrører parameteren undervisningens organisering. De studerende oplever i højere grad end tidligere en klar sammenhæng mellem undervisningsforløbenes læringsmål, eksamensformer og eksamenskrav og valgte undervisningsformer. Det er således lykkedes på tre år at øge transparens og gøre motivationsstrukturen endnu klarere for de studerende.

Udviklingen her skyldes bl.a. det store arbejde med at implementere den nye karakterbekendtgørelse, hvor karakterer defineres som grader af opfyldelse af fagets læringsmål.

Selv om nu cirka to tredjedele af de studerende oplever større klarhed og sammenhæng her, så er der en tredjedel af de studerende, der ikke oplever det. Studienævne bør drøfte, hvordan alignment og transparens i fagene generelt kan øges, og hvordan underviserne kan blive endnu bedre til at bruge læringsmålene som pædagogisk værktøj. Studienævne bør ligeledes overveje, hvordan man kan mindske afstanden mellem undervisningsaktiviteter og eksamensaktiviteter.

I det kvalitative materiale kommer de studerende også med mange overvejelser over undervisningens organisering. På Health er det arbejdsbyrden på især visse semestre, som mange studerende udpeger til at have en ekstrem arbejdsbyrde i kombination med eksamensstress, og som nogle studerende 'knækker' på.

Tabel 4.4.

Gennemsnitlighed i faglige krav til eksamen

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Kravene til prøver og eksaminer er klart formulerede og klart kommunikerede – 2007	59%	58%	64%	57%	-	67%	72%	-
Kravene til prøver og eksaminer er klart formulerede og klart kommunikerede – 2011	63%	64%	60%	65%	33%	78%	69%	21%
Der er klare informationer om, hvilke vurderingskriterier der bruges ved eksamen – 2007	48%	47%	47%	43%	-	75%	72%	-
Der er klare informationer om, hvilke vurderingskriterier der bruges ved eksamen – 2011	53%	52%	58%	70%	29%	67%	69%	21%

Note: Tallene for faglige krav til eksamen viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Vejledning og tilbagemelding

Muligheden for feedback er en del af undervisningens organisering og måske den største udfordring på et moderne masseuniversitet. I en gennemgang af 800 metastudier konkluderer Hattie (2009), at netop feedback er en af de vigtigste forudsætninger for et højt læringsudbytte. Ved at sammenligne 138 læringsbetingelser og undervisningsinterventioner viser det sig, at effekten af feedback ligger nummer ti blandt de 138 undersøgte. I et læringsperspektiv er feedback så-

ledes afgørende. Det samme er vejledning på en uddannelsesinstitution, der skal levere forskningsbaseret undervisning, herunder at oplære sine kandidater til at anvende fagets teori, metode og empiri i selvstændige undersøgelser. Så selv om muligheder for vejledning og feedback som isoleret faktor kun i beskedent omfang forklarer trivsel, er spørgsmålene igen medtaget i studiemiljøundersøgelsen.

Tabel 4.5.

Kvaliteten af vejledning og tilbagemelding

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Der er gode muligheder for at få vejledning om mine faglige præstationer	33%	26%	65%	41%	35%	65%	46%	24%
Kvaliteten af vejledningen er for det meste høj	45%	38%	68%	45%	35%	74%	67%	44%
Der er gode muligheder for tilbagemelding om mine faglige præstationer til ek-samen eller større opgaver	30%	26%	33%	65%	50%	46%	69%	33%
Kvaliteten af tilbagemeldingen er for det meste høj	33%	29%	38%	45%	55%	48%	62%	46%
Der går passende kort tid fra indlevering af opgaver til tilbagemelding	48%	44%	55%	55%	57%	61%	69%	64%

Note: Tallene for kvalitet af vejledning og tilbagemelding viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Dette afsnit omhandler kvaliteten af vejledning og tilbagemelding, der, som ovenfor beskrevet, udgør en del af undervisningens organisering og dermed har indflydelse på de studerendes trivsel. I gennemsnit er der 33 procent af de studerende på Health, der mener, at der er gode muligheder for at få vejledning omkring faglige præstationer. Det dækker over relativt store variationer, hvor 24 procent af de studerende oplever dette på Molekylær medicin, 26 på Medicin og 35 procent på Folkesundhed, mens en større andel ses på SKT, hvor 65 procent svarer bekræftende på spørgsmålet. Opfattelsen af, hvorvidt kvaliteten af vejledningen for det meste er høj, varierer ligeledes betragteligt på tværs af hovedområdet. På SKT finder 74 procent af de studerende, at kvaliteten af vejledningen er høj, og dette gør sig gældende for 68 procent af de studerende på tandlægestudiet og 67 procent

af de studerende på Sundhedsfag. På Folkesundhed og Medicin oplever 35 og 38 procent, at kvaliteten af vejledningen er høj. Dette tal er lidt højere for Molekylær medicin og Sygepleje, hvor andelen af studerende, der svarer bekræftende på spørgsmålet, ligger på samme niveau som andelen for hele Health på 45 procent.

Når der spørges til muligheden for tilbagemelding på det faglige arbejde, ligger gennemsnittet på 30 procent. Dette dækker ligeledes over store variationer på hovedområdet. Færrest studerende, 26 procent, på Medicin finder, at der er gode muligheder for tilbagemelding. Dette tal er 33 procent for både tandlægestudiet og Molekylær medicin. Højest ligger Sundhedsfag med 69 procent. Ligeledes ligger Sygepleje højt til sammenligning med de andre uddannelsesområder, idet 65 procent af de studerende finder, at der er gode

muligheder for at få tilbagemelding på faglige præstationer.

Cirka en tredjedel af de studerende er overvejende eller helt enige i, at kvaliteten af tilbagemeldingen er høj, men, som det fremgår af tabellen, er der store variationer de syv uddannelsesområder imellem. Således finder henholdsvis 29 og 38 procent, at dette er tilfældet på Medicin og tandlægestudiet. I modsatte retning findes Sundhedsfag og Folkesundhed, hvor 62 og 55 procent af de studerende er enige i, at kvaliteten af tilbagemeldingen er høj.

På det følgende spørgsmål om, hvorvidt der går passende tid fra indlevering af opgaver til tilbagemelding,

ligger hovedområdet gennemsnittet på 48 procent. I den lave ende befinder Medicin sig, hvor 44 procent finder, at der går passende kort tid mellem indlevering og tilbagemelding. De øvrige uddannelsesområder ligger over gennemsnittet, og alle over 50 procent. Den største andel af studerende, der mener, at der går passende tid fra indlevering til tilbagemelding, findes på Sundhedsfag.

Studienævnene bør overveje, om det er muligt at prioritere denne del af undervisningen yderligere, og herunder om brug af organiseret peerfeedback og læringsaktiviteter kan frigive ressourcer til feedback.

Case: Mere feedback

På Institut for Statskundskab er andelen af studerende, der oplever gode muligheder for vejledning, steget fra 31 procent i 2007 til 43 procent i 2011, og andelen, der oplever gode muligheder for tilbagemelding, er steget fra 31 procent i 2007 til 59 procent i 2011. Anne Mette Kjær, lektor og studieleder, Institut for Statskundskab, giver en forklaring på udviklingen:

"Resultaterne fra Studiemiljø2007 viste os, at der var brug for mere feedback, og derfor blev der taget initiativer både i studienævnet og ude på afdelingerne. På vores meget store årgange gav vi før en kollektiv tilbagemelding, og kun få studerende op-søgte på eget initiativ underviserne. Nu giver vi i bestemte tidsrum de studerende mulighed for at skrive sig på lister, der hænger på eksaminatorenes døre, og dermed reservere et tidsrum, hvor de kan få individuel tilbagemelding på deres eksamensopgave. Desuden har vi indført en meget højere grad af skriftlighed. Fx i faget Komparativ Politik, hvor læsegrupperne hver uge afleverer en mindre skriftlig besvarelse, som deres studenterundervisere giver dem feedback på. Dertil kommer, at de studerende hen over et år afleverer fire individuelle besvarelser, typisk af en tidligere eksamensopgave. I faget International Politik har vi indført peer review, hvor de studerende giver hinanden feedback ud fra en rettevejledning, som underviseren har skrevet."

5. DET SOCIALE LIV PÅ STUDIET

Et universitetsstudie af en varighed på 5 år eller mere er en skelsættende og identitetsskabende periode i en akademikers liv. Den studerende knyttes til et fagligt fællesskab, socialiseres ind i et professionelt fællesskab og indgår ikke mindst i et socialt fællesskab. Ofte bliver stærke og livslange venskaber knyttet med de nærmeste medstuderende, og læsegrupper og studiekammerater er en værdifuld ressource, når faglige udfordringer skal håndteres.

På den anden side kan mødet med universitetet socialt set være vanskeligt. Hvor fx gymnasieskolen er karakteriseret ved små hold og mange undervisningstimer, er universitetet karakteriseret ved relativt få timer på ofte meget store hold, særligt hvor forelæsninger er den dominerende undervisningsform. Ensomhed er,

som det også fremgik af Studiemiljø2007, et kendt fænomen på universitetet.

Der er stor forskel på, i hvor høj grad det sociale samvær studerende imellem er institutionaliseret. På nogle studier er undervisningen bygget op omkring de studerendes deltagelse i læsegrupper, mens det på andre studier er op til de studerende selv at organisere læsegruppearbejde. Nogle uddannelser understøtter meget aktivt det faglige og sociale foreningsliv, andre gør det i mindre grad. I spørgeskemaet er der blevet spurgt til de studerendes deltagelse i læsegruppearbejde, lige som de studerende er blevet bedt om at vurdere udbuddet af både faglige og sociale arrangementer.

Kontakt til medstuderende

Oplevelsen af, hvorvidt de medstuderende generelt er imødekommende, er den anden vigtigste faktor til forklaring af mønstret i trivsel (jævnfør Kapitel 3 ovenfor).

Af Tabel 5.1. fremgår de studerendes vurdering af muligheden for social kontakt med andre studerende på studiet. Overordnet ses, at 90 procent af de studerende erklærer sig helt enige eller overvejende enige i, at de andre studerende på deres studie generelt er imødekommende. Til sammenligning er det tilsvarende tal for Aarhus Universitet under ét 86 procent (se Rapport nr. 1). Der er variationer på tværs af fagene, men alle på nær SKT ligger over AU-gennemsnittet, og det generelle billede på Health må være, at de studerende

er imødekommende over for hinanden. På tværs af uddannelsesområderne ses, som skrevet, en variation, hvor andelen af de studerende, der svarer helt enig eller overvejende enig på spørgsmålet, udgør 100 procent på Sundhedsfag, mens den laveste andel findes på SKT, hvor 81 procent svarer positivt på spørgsmålet.

Hvad angår kontakten på tværs af årgange, er 60 procent af de studerende på Health helt enige eller overvejende enige i, at det er nemt at opnå kontakt til studerende på tværs af årgange. Også her ligger tallet for Health over gennemsnittet på 43 procent for hele Aarhus Universitet. På Health gør det sig særlig gældende for de studerende på tandlægeuddannelsen, 76 procent, og Medicin, 61 procent, mens de øvrige

uddannelsesområder procentmæssigt placerer sig under gennemsnittet for Health. Sygepleje, Folkesundhedsvidenskab og Sundhedsfag er de uddannelsesområder, der har færrest studerende, der erklærer sig meget enige eller enige i, at det er nemt at opnå kontakt til studerende på tværs af årgange.

75 procent af de studerende ved Health svarer helt enig eller overvejende enig til, at de føler sig som en del af et større fællesskab på deres studie. Tallet dækker over en relativ stor variation mellem de syv uddannelsesområder, hvor den største andel studerende, der føler sig som en del af et større fagligt fællesskab, findes på Folkesundhed, tandlægeuddannelsen og Medicin. Det gælder for henholdsvis 79, 78 og 77 procent af de studerende på de tre uddannelsesområder.

Omvendt er det uddannelsesområde, hvor færrest svarer positivt på spørgsmålet, Sundhedsfag, hvor 46 procent af de studerende føler sig som del af et større fællesskab.

Så helt overordnet eksisterer der en særdeles imødekommende studenterkultur på Health, hvilket er en afgørende del af forklaringen på, at de studerende har høj trivsel. Det vigtigste for de studerendes trivsel er relationen til deres årgang, men af det kvalitative materiale fremgår det, at de studerende godt kunne ønske sig lidt mere kontakt på tværs af årgangene for nemmere at kunne finde sammen med medstuderende, hvis de bliver forsinkede, og/eller når deres læsegrupper går i opløsning.

Tabel 5.1.

Kontakt til medstuderende

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
De andre studerende er generelt imødekommende	90%	90%	89%	96%	92%	81%	100%	92%
Det har været nemt at opnå kontakt til studerende på tværs af årgange	60%	61%	76%	19%	22%	37%	25%	32%
Jeg føler mig som en del af et større fællesskab på mit studie	75%	77%	78%	61%	79%	57%	46%	67%

Note: Tallene for kontakt til medstuderende viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Udbuddet af sociale og faglige arrangementer

Udbuddet af sociale arrangementer (rusintroduktion, fredagsbar, fester, kapsejls m.m.) og faglige arrangementer (foredrag, ekskursioner, summer schools m.m.) er en vigtig del af den sociale infrastruktur på uddannelserne med både direkte og indirekte betydning for de studerendes trivsel.

Tabel 5.2. giver et overblik over det sociale liv på studiet for de studerende ved Health. Overordnet vurderer de studerende det sociale liv på studiet positivt. Således svarer 84, 88 og 89 procent, at de vurderer henholdsvis udbuddet af faglige arrangementer, udbuddet af sociale arrangementer og muligheden for social kontakt til medstuderende som meget god eller god. Tallet dækker over betydelig variation mellem de syv uddannelsesområder. Generelt ses en tendens til,

at flest studerende ved Medicin og tandlægeuddannelsen er tilfredse med udbuddene og muligheden for social kontakt til medstuderende. Således har mellem 84 og 93 procent svaret meget god eller god på de tre spørgsmål vedrørende det sociale liv på studiet. Omvendt vurderes udbuddet af faglige arrangementer som meget godt eller godt af blot 19 og 23 procent af de studerende på henholdsvis Folkesundhed og Sundhedsfag, ligesom stort set ingen studerende ved Sygepleje har svaret positivt vedrørende udbuddet af sociale arrangementer. I forhold til muligheden for social kontakt til medstuderende er færrest studerende på Sygepleje og Sundhedsfag positive. Således vurderer henholdsvis 30 og 38 procent af de studerende ved henholdsvis Sygepleje og Sundhedsfag mulighe-

den for social kontakt til medstuderende som meget god eller god.

Sociale arrangementers store positive betydning for tilhørsforhold og trivsel fremhæves ofte i det kvalitative materiale. Der er dog på Health – som på alle de øvrige hovedområder – studerende, der i deres kommen-

tarer til det sociale miljø på studierne efterspørger mulighed for sociale aktiviteter uden alkohol. Det samme gælder for en del udenlandske studerende, som urtherover tilkendegiver, at de heller ikke har råd til at deltage i den form for fester.

Tabel 5.2.

Det sociale liv på studiet

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Hvordan vurderer du udbuddet af faglige arrangementer?	84%	89%	84%	33%	19%	59%	23%	61%
Hvordan vurderer du udbuddet af sociale arrangementer?	88%	93%	90%	0%	65%	57%	38%	48%
Hvordan vurderer du muligheden for social kontakt til medstuderende?	89%	93%	87%	30%	83%	66%	38%	61%

Note: Tallene for det sociale liv på studiet viser den andel af de studerende, som har svaret meget god eller god. Resten har svaret hverken/eller, dårlig eller meget dårlig.

Læsegruppeaktivitet

Tabel 5.3. viser andelen af studerende, der er en del af en læsegruppe eller har en læsemakker til daglig og i eksamensperioden. Det gælder til daglig for 54 procent af de studerende ved Health, mens det er tilfældet for 82 procent i eksamensperioden. Tallene dækker over en stor variation på tværs af hovedområdet. Det uddannelsesområde, hvor flest studerende til daglig indgår i læsegruppesamarbejde, er Folkesundhed, hvor det er tilfældet for stort set samtlige studerende. Andelen af studerende ved Medicin og Sygepleje, som indgår i læsegruppesamarbejde i hverdagen, placerer sig procentmæssigt lidt højere end tallet for samtlige studerende ved Health. Den uddannelse, hvor færrest studerende indgår i læsegruppesamarbejde, er Molekylær medicin. Her gælder det for blot 9 procent. I eksamensperioden stiger andelen af studerende, der er en del af en læsegruppe eller har en læ-

semakker på flere af uddannelsesområderne. Medicinstudiet har Aarhus Universitets højeste andel studerende, der arbejder i læsegrupper.

Hvis man sammenligner tallene fra 2007 med tallene fra 2011, ser man et generelt fald i brugen af læsegrupper. Andelen af studerende, der er i en læsegruppe eller har en læsemakker til daglig, er på Health faldet fra 64 procent til 54 procent. Tallet er faldet på de fleste uddannelsesområder. Undtaget er dog Sygepleje, der er gået fra 43 procent i 2007 til 57 procent i 2011. Der er store fald på tandlægeuddannelsen. Hvor det tidligere var over halvdelen af de studerende, der var i en læsegruppe eller havde en læsemakker, er det i dag kun 28 procent. Samme tendens gør sig gældende for Sundhedsfag, der er gået fra 61 til 25 procent i 2011.

Tabel 5.3.

Er du en del af en læsegruppe, eller har du en læsemakker...

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
... til daglig? – 2007	64%	67%	53%	43%	-	27%	61%	-
... til daglig? – 2011	54%	60%	28%	57%	100%	18%	25%	9%
... i eksamensperioder? – 2007	83%	87%	78%	35%	-	62%	56%	-
... i eksamensperioder? – 2011	82%	88%	70%	52%	83%	56%	25%	57%

Note: Tallene for læsegruppe eller læsemakker viser den andel af de studerende, som har svaret meget ofte eller ofte. Resten har svaret nogle gange, sjældent eller aldrig.

Ensomhed på studiet

Tabel 5.4.

Hvor ofte føler du dig ensom...

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
... til daglig på studiet?	6%	6%	8%	0%	4%	6%	0%	4%
... i eksamensperioder?	14%	14%	15%	14%	4%	13%	8%	4%
... til daglig uden for studiet?	6%	5%	6%	0%	4%	13%	8%	4%

Note: Tallene for ensomhed viser den andel af de studerende, som har svaret altid eller ofte. Resten har svaret nogle gange, sjældent eller aldrig.

Af Tabel 5.4. fremgår andelen af studerende ved Health, som altid eller ofte føler sig ensomme henholdsvis til daglig på studiet, i eksamensperioder og til daglig uden for studiet. Til daglig på studiet føler 6 procent af de studerende ved Health sig ensomme. Fordelt på uddannelsesområder, ser situationen absolut bedst ud på Sygepleje og Sundhedsfag, hvor stort set ingen studerende føler sig ensomme til daglig på studiet. Med andele på mellem 4 og 8 procent fordele de øvrige uddannelsesområder sig omkring gennemsnittet for hele Health. Generelt synes ensomheden ikke at være mere udbredt på studiet, end den er i de studerendes dagligdag uden for studiet.

I eksamensperioden føler 14 procent af de studerende ved Health sig altid eller ofte ensomme. Tallet dækker over en variation mellem uddannelsesområderne, hvor særligt andelen af studerende, der er ensomme i eksamensperioden, på Folkesundhed, Molekylær me-

dicin og Sundhedsfag er lavere end på Health set over ét. De øvrige uddannelsesområder placerer sig procentmæssigt omkring det samlede tal for Health.

De studerendes relationer til deres medstuderende kan påvirkes betydeligt ved, at undervisningen tilrettelægges på måder, der både efterspørger og skaber arbejdsfællesskaber blandt de studerende. Studierne og undervisere bør drøfte, hvordan undervisningen bedst tilrettelægges i konfrontationstimerne, så det muliggør, at de studerende alene og ikke mindst i studiegrupper selvstændigt kan arbejde hensigtsmæssigt og vedholdende med stoffet mellem timerne. Mange studerende, hvis læsegruppe er faldet fra hinanden, efterspørger hjælp til at etablere nye læsegrupper. Studierne bør drøfte, hvordan de kan facilitere dannelsen og gendannelsen af læsegrupper – fx gennem oprettelsen af en 'læsegruppebørs'.

Studieledere og studienævn bør granske tallene for deres respektive BA- og kandidatuddannelser med henblik på 'lommer' med stor andel af ensomme stu-

derende og invitere til en drøftelse med de studerende af, hvad der kunne afhjælpe problemet.

6. ARBEJDSINDSATS OG ARBEJDSBYRDE

Arbejdsbyrde og følelsen af at kunne overkomme sine arbejdsopgaver er klassiske elementer i trivselsundersøgelser på arbejdsmarkedet.

I de europæiske uddannelsessystemer er det almindelig anerkendt, at et års fuldtidsstudie, sat til 60 ECTS, svarer til fuld arbejdstid på arbejdsmarkedet. I runde tal kan man i Danmark sætte 60 ECTS til 1.800 arbejdstimer og dermed 10 ECTS til 300 timer og 1 ECTS til 30 timers arbejde. Disse normtal indgår på mange

studier som vejledende, gennemsnitlige normtal i planlægningen af undervisningen.

Alle studerende i Studiemiljø2011 er registreret som fuldtidsstuderende, og de må alt andet lige forventes i gennemsnit at skulle anvende 37 timer på studiearbejde per uge, hvad enten det drejer sig om undervisning, forberedelse, vejledning, laboratorieøvelser, gruppearbejde eller andet.

Tidsforbrug

De studerende er i spørgeskemaet blevet bedt om at angive, hvor mange timer de i den forgangne uge har brugt på undervisning, forberedelse, arbejde uden for studiet og fritidsaktiviteter. Tidsforbruget er således målt i en typisk arbejdsuge en tredjedel inde i forårssemesteret. Resultaterne fremgår af Tabel 6.1.

Af Tabel 6.1. fremgår det, at de studerende på Health i gennemsnit bruger 17 timer om ugen på undervisning. Der er en begrænset variation i forskellen mellem studierne på Health. Dog ligger SKT væsentligt højere end gennemsnittet, da de studerende her bruger 29,5 timer om ugen på undervisning. Gennemsnitligt bruger de studerende på Health 19,5 timer om ugen på forberedelse. Her er heller ikke tale om en væsentlig variation mellem hovedområdet studier.

Overordnet bruger de studerende på Health ugentligt 36,5 timer på studierne, hvilket er flere timer end på de øvrige hovedområder. Der er her tale om en variation mellem studierne, hvor det kan bemærkes, at såvel studerende på Sygepleje, Folkesundhed som Moleky-

lær medicin bruger færre timer på studierne end det gennemsnitlige tidsforbrug på hele Health.

Af aktiviteter uden for studiet bruger de studerende på Health i gennemsnit 7 timer om ugen på fritidsaktiviteter. Der er tale om en meget lille variation mellem uddannelsesområderne, dog skiller de studerende på Sygepleje sig ud, da de i gennemsnit bruger 4 timer mindre på fritidsaktiviteter end det samlede gennemsnit for alle studerende på Health. Endvidere bruger de studerende på Health gennemsnitligt 3 timer per uge på studierelevant arbejde. Imidlertid bruger tandlægestuderende kun en halv time ugentligt herpå, mens sygeplejestuderende bruger 4,5 timer. Ikke-studierelevant arbejde bruges der i gennemsnit 1,5 timer på. Imidlertid bruger studerende ved Folkesundhed mere tid på ikke-studierelevant arbejde end andre studerende på hovedområdet. Se nedenstående Figur 6.1. for en mere illustrativ præsentation af tallene i Tabel 6.1.

Tabel 6.1.

Hvor mange timer har du brugt på følgende aktiviteter? Timer per uge

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Undervisning	17	16	22	15	13	29,5	-	15,5
Forberedelse	19,5	21	14,5	15	16	7,5	-	14,5
Foreningsarbejde	1	1	0,5	0	0,5	0,5	-	0,5
Studierelevant arbejde	3	3	0,5	4,5	1	1	-	1,5
Ikke-studierelevant arbejde	1,5	1	2,5	2,5	5	3,5	-	3,5
Fritidsaktiviteter	7	7,5	6	3	6	5,5	-	7,5
Timer anvendt direkte på studierne (forberedelse og undervisning)	36,5	37	36,5	30	29	36,5	-	30

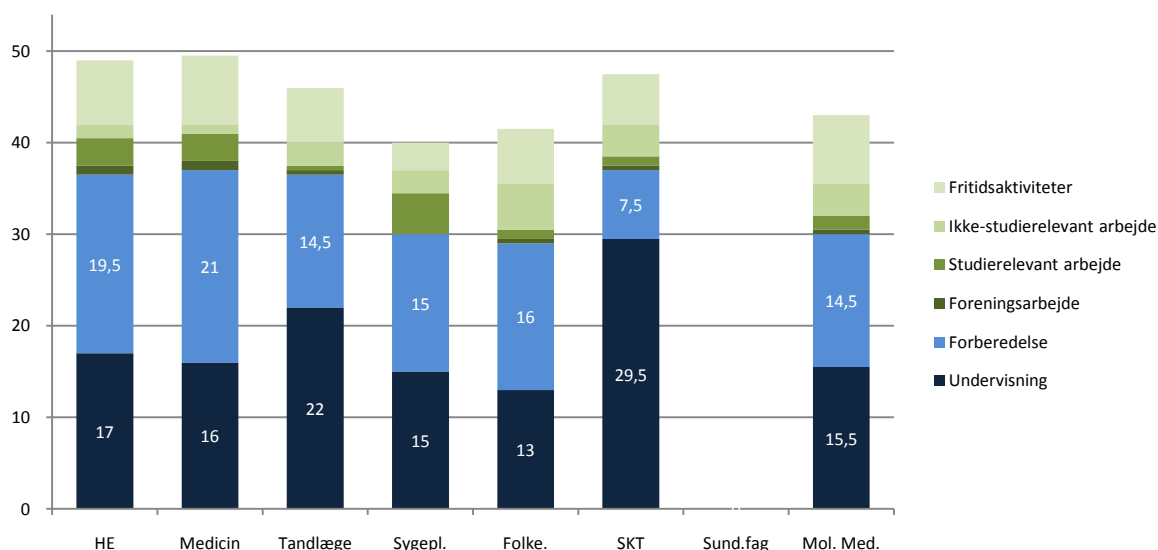
Note: Tallene inkluderer ikke ph.d.-studerende og specialestuderende. Studerende er kun inkluderet i analyser, hvis de har brugt mere end 0 og mindre end 84 timer ugentligt. Tallene er afrundet til nærmeste halve time. Totalen for timer brugt på studiet er udregnet ud fra de ikke-afrundede tal for antal timer brugt på henholdsvis undervisning og forberedelse og kan derfor afvige med 0,5.

Figur 6.1. viser de studerendes ugentlige tidsforbrug på undervisning, forberedelse, foreningsarbejde, fritidsaktiviteter samt studierelevant og ikke-studierelevant arbejde. Figuren dækker over tallene

fra Tabel 6.1. Figurens vandrette akse viser uddannelsesområderne på Health. Den lodrette akse viser antal brugte timer per uge. Se ovenstående kommentarer til Tabel 6.1. for uddybning af tallene.

Figur 6.1.

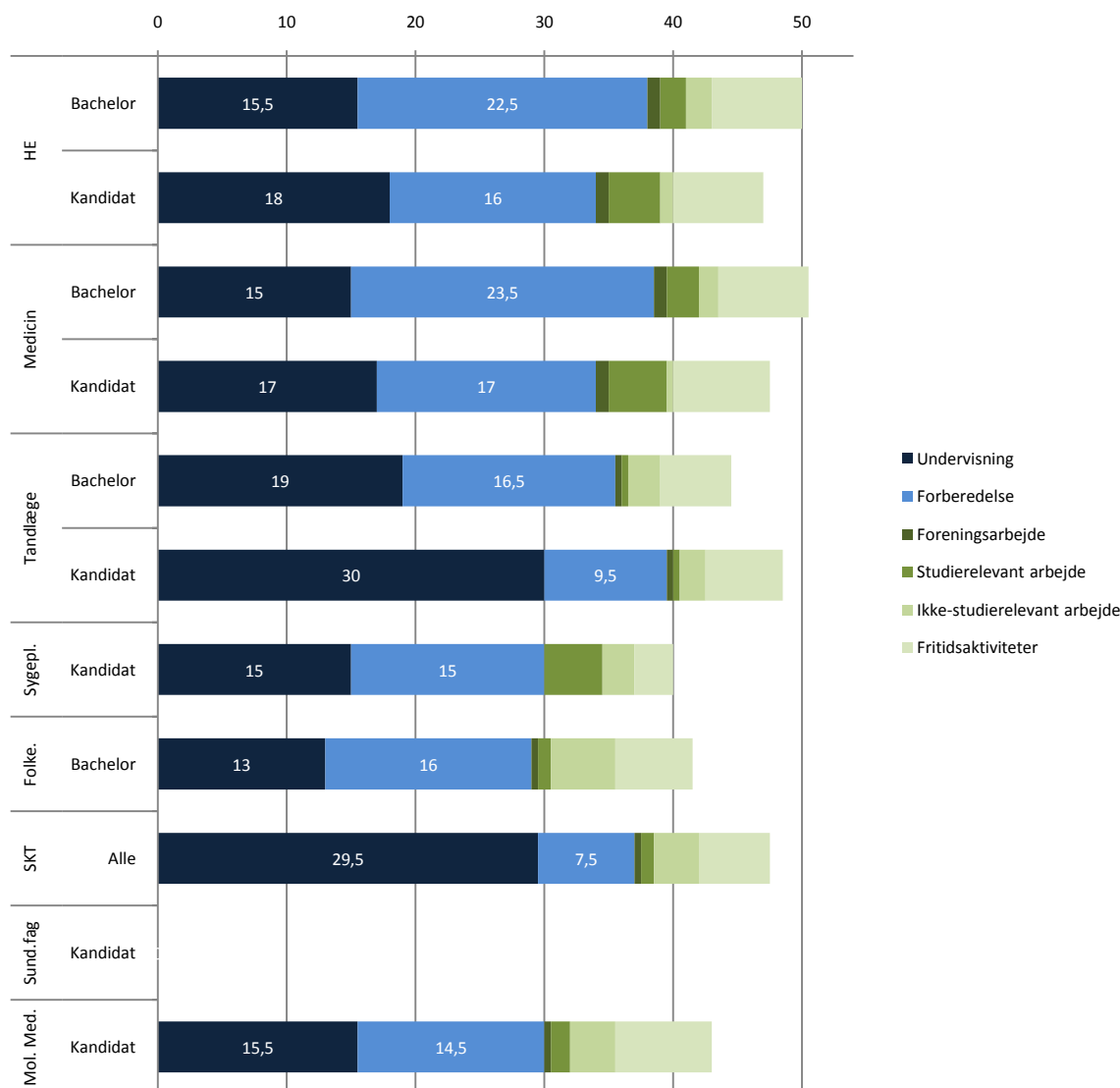
Hvor mange timer har du brugt på følgende aktiviteter? Timer per uge

Note: Tallene inkluderer ikke ph.d.-studerende og specialestuderende. Studerende er kun inkluderet i analyser, hvis de har brugt mere end 0 og mindre end 84 timer ugentligt. Tallene er afrundet til nærmeste halve time. Tallene for Sundhedsfag er ikke vist, da under 10 studerende havde angivet deres tidsforbrug.

Figur 6.2.

Hvor mange timer har du brugt på følgende aktiviteter? Timer per uge, bachelor- og kandidatstuderende

Note: Tallene inkluderer ikke ph.d.-studerende og specialestuderende. Studerende er kun inkluderet i analyser, hvis de har brugt mere end 0 og mindre end 84 timer ugentligt. Da færre end 10 studerende på Sundhedsfag har angivet tidsforbrug, afrapporteres resultaterne ikke grundet anonymitetshensyn. Tallene er afrundet til nærmeste halve time.

Figur 6.2. viser de studerendes ugentlige tidsforbrug på undervisning, forberedelse, foreningsarbejde, fritidsaktiviteter samt studierelevant og ikke-studierelevant arbejde, opdelt efter, hvorvidt de studerende er på en bachelor- eller kandidatuddannelse.

Niveauet for timeforbrug på undervisningsaktivitet og arbejde samt *mønsteret* i forskellene mellem hovedområderne og mellem BA- og kandidatuddannelser er i det store og hele det samme i Studiemiljø2011 og Studiemiljø2007. Når tallene for 2007 og 2011 ikke bringes i samme tabel, skyldes det, at de studerendes tidsforbrug er målt lidt forskelligt, og tallene derfor ikke er helt sammenlignelige. Opgørelsesmåden i 2007

tenderede til at overrapportere de studerendes deltagelse i konfrontationstimer især på kandidatuddannelserne en smule.¹

Studienævnene bør drøfte, om mønsteret i de studerendes arbejdsindsats giver anledning til initiativer.

¹ I Studiemiljø2007 blev de studerende bedt om at angive deres timeforbrug i intervaller af 5 timer: 0-5 t., 6-10 t., 11-15 t. osv. Intervaller blev valgt for ikke at få spørgsmålet til at virke for uoverkommeligt og dermed gå ud over svarprocenten. Gennemsnitsværdierne for timeforbrug blev sat til midten af intervallerne: 2,5, 7,5, osv. ud fra en antagelse om, at unøjagtigheder på hver side af midten udlignede hinanden. Da man på det 'tørre' område mange steder har 6 timer per uge på kandidatuddannelserne, er disse timer sandsynligvis blevet overrapporteret. I Studiemiljø2011 er respondenterne blevet bedt om at anføre timerne i absolutte tal. Mønsteret og niveauet er det samme i de to undersøgelser, men da opgørelsesmåden er lidt forskellig, giver det ikke mening at sammenstille de to talsæt og søge at forklare små afvigelser.

Arbejdsbyrde

Der er ikke et 1:1-forhold mellem arbejdsomængde og stress. Stress er en ubalance mellem de stillede krav og de ressourcer, som den enkelte føler at have til rådighed. Derfor kan den samme arbejdsbyrde opleves stressende for én person, mens en anden person ikke vil føle sig stresset. I spørgeskemaet er der spurgt ind til,

om den studerende er tilfreds med den mængde arbejde, hun får udført, og hvor ofte hun oplever, at hun ikke når det, hun skulle i forbindelse med studiet. Der er ligeledes spurgt til, om den studerende kan få hjælp fra medstuderende, når hun har brug for det.

Tabel 6.2.

Vurdering af arbejdsbyrde

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Er du tilfreds med den mængde arbejde, du får lavet?	61%	63%	51%	48%	83%	62%	54%	52%
Hvor ofte sker det, at du i forbindelse med studiet ikke når, hvad du skulle?	31%	33%	30%	57%	4%	20%	15%	17%
Kan du få støtte og hjælp i studierne fra dine medstuderende, hvis du har behov?	77%	78%	76%	78%	91%	71%	45%	78%

Note: Tallene for arbejdsbyrde viser den andel af de studerende, som har svaret altid eller ofte. Resten har svaret nogle gange, sjældent eller aldrig.

Som det fremgår af Tabel 6.2. er 61 procent af de studerende på Health tilfredse med den mængde arbejde, de får lavet. Tallet dækker dog over en variation mellem uddannelsesområderne på Health, hvor tandlæge-, sundhedsfags- og molekylær medicin-studerende ligger under gennemsnittet. Omvendt er flest studerende ved Folkesundhed, nemlig 83 procent, tilfredse med deres arbejdsindsats.

31 procent af de studerende på Health føler ikke, de når, hvad de skal i forbindelse med deres studie. Tallet dækker også her over en betydelig variation mellem uddannelsesområderne. Således føler studerende ved Sygepleje i højere grad end gennemsnittet på Health, at de ikke når, hvad de skal i forbindelse med deres studie. Andelen af de studerende på SKT, Sundhedsfag og Molekylær medicin, der oplever, at de ofte ikke

når, hvad de skal, ligger et stykke under gennemsnittet, hvilket betyder, at studerende på disse uddannelsesområder i højere grad end gennemsnittet føler, de når, hvad de skal. Specielt nævneværdig er Folkesundhed, hvor kun 4 procent ikke føler, de når, hvad de skal i forbindelse med deres studie.

En stor del (77 procent) af de studerende på hovedområdet føler, at de kan få støtte og hjælp i studierne fra deres medstuderende, hvis de har behov for det. Der er tale om en begrænset variation, hvor kun Folkesundhed og Sundhedsfag adskiller sig nævneværdigt fra gennemsnittet. 91 procent af de studerende ved Folkesundhed føler, de kan få støtte og hjælp til deres studie af deres medstuderende, mens det gælder for 45 procent af de studerende på Sundhedsfag.

Stærke stress-symptomer

Stress er vanskelig at måle, fordi begrebet i så høj grad er gledet ind i hverdagsproget, hvorved begrebet er blevet (menings)løst. I modsætning til andre studiemiljøundersøgelser har vi derfor valgt at definere stress som forekomsten af stærke stress-symptomer i form af

tilbagetrukket, hjertebanken, ondt i maven, muskelspændinger, nedtrykthed, rastløshed, vanskeligheder ved at slappe af, koncentrationsbesvær, vanskeligheder ved at huske mv. Kortere tids udsættelse for stress behøver ikke nødvendigvis at have negative

følger, men længere tids udsættelse for denne tilstand – med de symptomer, som er beskrevet her – rummer stor fare for fysiske og psykiske følgesygdomme. I spørgeskemaet er de studerende blevet spurgt om, hvor ofte de oplever stærke stress-symptomer, hen-

holdsvis til daglig og i eksamensperioden. I skemaet stod der eksplicit, hvad de stærke stress-symptomer dækker over, så den stærke stress ikke forveksles med den dagligdags brug af begrebet.

Tabel 6.3.

Stærke stress-symptomer hos de studerende

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Har du oplevet stærke stress-symptomer i forbindelse med dit studie? - I dagligdagen	8%	7%	16%	5%	4%	15%	8%	4%
Har du oplevet stærke stress-symptomer i forbindelse med dit studie? - Op til eksamen	37%	36%	49%	17%	21%	46%	15%	30%

Note: Tallene for stress-symptomer angiver, hvor mange studerende der har svaret altid eller ofte. Resten har svaret nogle gange, sjældent eller aldrig. Stærke stress-symptomer kan fx være: tilbagetrækthed, hjertebanken, ondt i maven, muskelspændinger, nedtrykthed, rastløshed, vanskeligheder ved at slappe af, koncentrationsbesvær og vanskeligheder ved at huske.

Af Tabel 6.3. kan ses, at 8 procent af de studerende på Health altid eller ofte oplever stærke stress-symptomer i forbindelse med deres studie i dagligdagen, mens det gør sig gældende for 37 procent i perioden op til eksamen.

Tallene dækker over en variation mellem uddannelsesområderne, hvor flest studerende på Tandlæge og SKT, nemlig henholdsvis 16 og 15 procent, oplever stærke stress-symptomer i hverdagen, mens det er tilfældet for færrest på Folkesundhed, Molekylær medicin og Sygepleje. For de to førstnævnte gælder, at 4 procent af de studerende oplever stærke stress-symptomer i hverdagen, mens det gør sig gældende for 5 procent på sidstnævnte. Samtidig ses en tendens til, at Tandlæge og SKT har den største andel af studerende, henholdsvis 49 og 46 procent, som altid eller ofte oplever stærke stress-symptomer i eksamensperioden. Det vil med andre ord sige, at knap halvdelen af de studerende på de to uddannelsesområder altid eller ofte oplever stærke stress-symptomer, som fx tilbagetrækthed, hjertebanken, ondt i maven, muskelspændinger, nedtrykthed, rastløshed, vanskeligheder ved at slappe af, koncentrationsbesvær og vanskeligheder ved at huske, op til eksamen. Omvendt er det uddannelsesområde, hvor andelen er lavest, Sundhedsfag, hvor 15 procent oplever stærke stress-symptomer op til eksamen.

Stress i dagligdagen kan skyldes mange forskellige faktorer, som ikke alle er studierelaterede. Det kvalitative materiale i undersøgelsen giver imidlertid nogle hints om, hvilke studierelaterede forhold, der først og fremmest frustrerer og nogle gange stresser de studerende. På Health er det arbejdsbyrden på især visse semestre, som mange studerende udpeger til at have en ekstrem arbejdsbyrde i kombination med eksamensstress, og som nogle studerende 'knækker' på. *Eksamensstress* kan formodentlig ikke udryddes, men nok formindskes. Et af midlerne kunne være at skabe større overensstemmelse mellem undervisningsaktiviteterne i forløbene og eksamensaktiviteterne.

Generelt godt psykisk arbejdsmiljø, men specielt i eksamensperioden på 2. semester er det alment kendt, at studiet er meget hårdt. I denne periode var det ikke altid, jeg følte, at det blev taget alvorligt, hvor hårdt vi havde det ... Der eksisterede en form for "Altså-der-er-jo-nogen-som-har-gjort-det-før-er-så-l-skal-ikke-klage"-mentalitet.

Der bliver enormt meget pres på i eksamensperioder (som strækker sig hele semestre på 2. og 5.). Det er hårdt, og man kan nemt blive trist og ensom, for det er svært at nå at se andre mennesker end sin læsemakker, og alle har travlt med sit. Det håber jeg, den nye studieordning kan ændre på.

Der er alt for ofte for stor læsebyrde, der gør det svært at bevare sit sociale liv ved siden af studiet uden at få dårlig samvittighed over den tid, der går bort fra læsningen. Ved overgangen fra efterårs- til forårssemestret mangler jeg et pustenum, så man ikke går direkte fra den ene eksamenslæsning til den næste. Ofte fortaber juleferien sig jo også i læsning. Det er utrolig demotiverende og kommer til at føles som skruen uden ende.

I de svære eksamensperioder, fx 5. semester på medicinstudiet, er det utrolig hårdt psykisk. Jeg har sjældent i mit liv oplevet noget være psykisk hårdt på denne måde. Til sidst op mod de to eksamener, biokemi og fysiologi, var det mere reglen end undtagelsen, at man enten selv græd, eller at man så én fra semestret, der stod og græd enten i Medici-

nerhuset, uden for læsesalen eller endda til forelæsningerne. Det blev simpelthen for meget. Det var en blanding af, at man læste ca. 12-13 timer om dagen, aldrig havde tid til at være sig selv/slappe af/se veninder og familie, samt at man stadig ikke kunne stoffet før helt inden eksamen.

Det er en temmelig stor belastning, at pensum er så dårligt afgrænset, som det er p.t. Kompendiet er alt for omfattende, men mange undervisningsansvarlige har så meget faglig stolthed og brænder så meget for deres fag, at de mener, at vi skal kunne alt om deres speciale, der står skrevet i kompendiet. Der skal simpelthen skæres ned i pensum, da det ellers ender med stress. Der er allerede mange, der bruger de fleste vågne timer på læsesalen på 12. semester.

7. DISKRIMINERING OG CHIKANE

Fænomener som mobning, sexchikane, diskriminering og trusler er alle klassiske elementer fra analyser af psykisk arbejdsmiljø på arbejdsmarkedet. Det er fænomener, der eroderer trivsel, motivation, arbejdsglæ-

de og arbejdsevne, og som gerne alle skulle være fraværende i et godt arbejdsmiljø såvel som et studiemiljø.

Diskriminering

Tabel 7.1.

Har du inden for de sidste 12 måneder på dit studie følt dig udsat for...

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
... diskriminering pga. dit køn?	2%	2%	1%	-	-	0%	-	-
... diskriminering pga. din seksuelle orientering?	0%	0%	0%	-	-	0%	-	-
... diskriminering pga. din etniske baggrund?	2%	2%	7%	-	-	0%	-	-
... diskriminering pga. din religion?	1%	0%	2%	-	-	0%	-	-

Note: Tallene angiver, hvor stor en del af de studerende der har svaret "ja" på spørgsmålet: "Har du inden for de sidste 12 måneder på dit studie følt dig diskrimineret pga. ...?". Af hensyn til anonymiteten er tallene kun vist for uddannelser, hvor 50 eller flere studerende har svaret.

Tabel 7.1. angiver, hvor stor en del af de studerende på Health, som inden for de seneste 12 måneder har følt sig udsat for diskriminering på grund af henholdsvis deres køn, seksuelle orientering, etniske baggrund eller religion. Overordnet er andelen af studerende, der inden for de seneste 12 måneder har følt sig diskrimineret, umiddelbart lav. Stort set ingen studerende på Health har inden for de sidste 12 måneder følt sig

diskrimineret pga. deres seksuelle orientering. Flest studerende, 2 procent, har i perioden følt sig diskrimineret pga. deres køn eller etniske baggrund.

Sammenlignes tallene på tværs af uddannelsesområderne, viser det sig, at 7 procent af de studerende på tandlægeuddannelsen inden for de sidste 12 måneder har følt sig diskrimineret pga. deres etniske bag-

grund. På baggrund af de studieadministrative data har det været muligt at isolere 125 udenlandske fuldtidsstuderende fra Health. Af disse svarer 8 procent, at de føler sig diskrimineret på grund af deres etniske baggrund.

Tabel 7.2.

De udenlandske studerendes oplevelse af diskriminering. Har du inden for de sidste 12 måneder på dit studie følt dig udsat for...

	JA	NEJ	HEJ	BS	AR
... diskriminering pga. din etniske baggrund?	15%	8%	8%	19%	9%
n	1.089	79	125	716	169

Note: Tallene angiver, hvor stor en del af de *udenlandske* studerende der har svaret "ja" på spørgsmålet: "Har du inden for de sidste 12 måneder på dit studie følt dig udsat for ...?". n angiver antallet af besvarelser fra fuldtidsstuderende med andet statsborgerskab end dansk.

Tabel 7.2. viser, at 8 procent af de fuldtidsstuderende med udenlandsk baggrund på Health føler sig diskrimineret på grund af deres etniske baggrund.

Af det kvalitative materiale for hele Aarhus Universitet og særligt Business and Social Sciences fremgår bl.a., at:

- de udenlandske studerende oplever danske studerende som høflige og hjælpsomme, men ikke parat til at lukke udenlandske studerende ind i arbejdsgrupper, læsegrupper og sociale sammenhænge.
- selv om undervisningen foregår på engelsk, er megen information om administrative og sociale forhold kun tilgængelig på dansk.

Problemet findes i et eller andet omfang på alle de uddannelser, hvor der er indskrevet udenlandske studerende.

- danske og udenlandske studerende indimellem stilles forskelligt til eksamen (eksempelvis når danske studerende må aflevere skriftlige opgaver på dansk, og de udenlandske af gode grunde må aflevere på engelsk).
- de udenlandske studerende møder et meget varierende niveau af engelsk blandt undervisere og medstuderende.

Så målsætningen om øget internationalisering udfordrer både danske og udenlandske studerende på mangfoldige måder og er altså også en udfordring for trivsel og psykisk studiemiljø.

Chikane

I Tabel 7.3. angives andelen af studerende på Health, der inden for de sidste 12 måneder har følt sig udsat for mobning, sexchikane, trusler om vold og vold.

Generelt forekommer chikane sjældent på Health, idet stort set ingen studerende har følt sig udsat for sexchikane, trusler om vold og vold, mens 1 procent har følt sig udsat for mobning inden for de sidste 12 måneder. Det er særdeles lave tal sammenlignet med lønmodtagere eller skoleelever, hvor tallene ligger på i gennemsnit 8 og 10 procent.

I 2007 var mobnings- og chikanetallene også meget lave, men man kan dog ikke sammenligne tallene di-

rette, da definitionerne af mobning varierer. I denne undersøgelse har vi til forskel fra undersøgelsen i 2007 eksplicit defineret mobning som bevidst og systematisk personforfølgelse. I 2007 spurgte vi endvidere de studerende, om de *nogensinde* var blevet udsat for mobning, mens vi i 2011 på linje med det foreslåede skema fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø har begrænset perioden til de *sidste 12 måneder*. Derfor vil der i afsnittene vedrørende diskriminering og chikane ikke blive foretaget sammenligninger over tid.

Tabel 7.3.

Har du inden for de sidste 12 måneder på dit studie følt dig udsat for...

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesund- hed	SKT	Sundheds- fag	Molekylær medicin
... mobning?	1%	1%	3%	-	-	4%	-	-
... sexchikane?	1%	0%	2%	-	-	0%	-	-
... trusler om vold?	0%	0%	1%	-	-	0%	-	-
... vold?	0%	0%	0%	-	-	0%	-	-

Note: Tallene angiver, hvor stor en del af de studerende der har svaret "ja" på spørgsmålet: "Har du inden for de sidste 12 måneder på dit studie følt dig udsat for ...?". Af hensyn til anonymiteten er tallene kun vist for uddannelser, hvor 50 eller flere studerende har svaret.

8. DET FYSISKE OG ÆSTETISKE STUDIEMILJØ

Undersøgelsen inddrager de aspekter af det fysiske og æstetiske studiemiljø, der vedrører de studerendes følelse af, om bygninger og lokaler helt overordnet er rare at være i, og de studerendes opfattelser af, hvorvidt de fysiske omgivelser understøtter deres læringsaktiviteter med at lytte, læse, undersøge, skrive, samarbejde mv. Spørgsmålene vedrører således deres vurdering af undervisningslokaler, læsepladser, gruppearbejdsrum og rammerne til socialt samvær, samt hvor mange ti-

mer de ugentligt tilbringer på deres uddannelsessted. Udgangspunktet her er de studerende.

De aspekter af det fysiske studiemiljø, der vedrører sikkerhed og sundhed, og som det kræver særlig ekspertise at vurdere (herunder sikkerhed i laboratorier og forsøgsanlæg), kortlægges i en anden undersøgelse forestået af AU HR, Organisationsudvikling og arbejdsmiljøenheden. Udgangspunktet er der bygningsmassen og de enkelte lokaler.

Tilfredsheden med det fysiske og æstetiske studiemiljø

I undersøgelsen spørges de studerende helt overordnet, om de fysiske rammer gør det rart at opholde sig på deres uddannelsessted. Sigtet er at indfange den overordnede følelse i forhold til stedet. Efter at være spurgt mere detaljeret om en række forhold, bliver de studerende endvidere spurgt, om de overordnet set er tilfredse med de fysiske rammer. Sigtet er her at indfange en mere overordnet alting taget i betragtning-vurdering.

Som det ses af Tabel 8.1. er der generel tilfredshed med de fysiske rammer på hovedområdet. 68 procent af de studerende ved Health er tilfredse eller meget tilfredse med de fysiske rammer på deres studiested. Tallet dækker over store variationer uddannelserne imellem. På Folkesundhed angiver 79 procent, at de er tilfredse med de fysiske rammer. På Medicin er det

72 procent, der er tilfredse med de fysiske rammer, og 61 procent på Molekylær medicin. I den anden ende finder vi Sygepleje, hvor ni procent af de studerende er tilfredse med de fysiske rammer. På Sundhedsfag er 31 procent tilfredse med de fysiske rammer, mens det samme er gældende for 41 procent af de studerende på SKT-uddannelserne.

De fleste studerende på Health er enige i, at de fysiske rammer gør det rart at være på universitetet. På Folkesundhed er 87 procent overvejende eller helt enige i den betragtning. Medicin ligger på 74 procent, mens der mellem de øvrige institutter er variationer mellem 17 procent og 60 procent. På tandlægestudiet, Sygepleje, SKT, Sundhedsfag og Molekylær medicin ligger man under de 69 procent positive svar, som udgør hovedområdegennemsnittet.

Tabel 8.1.

Fysisk og æstetisk studiemiljø

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Jeg er overordnet tilfreds med de fysiske rammer på mit uddannelsessted	68%	72%	56%	9%	79%	41%	31%	61%
De fysiske rammer gør det rart at opholde sig på mit uddannelsessted	69%	74%	53%	17%	87%	60%	33%	50%

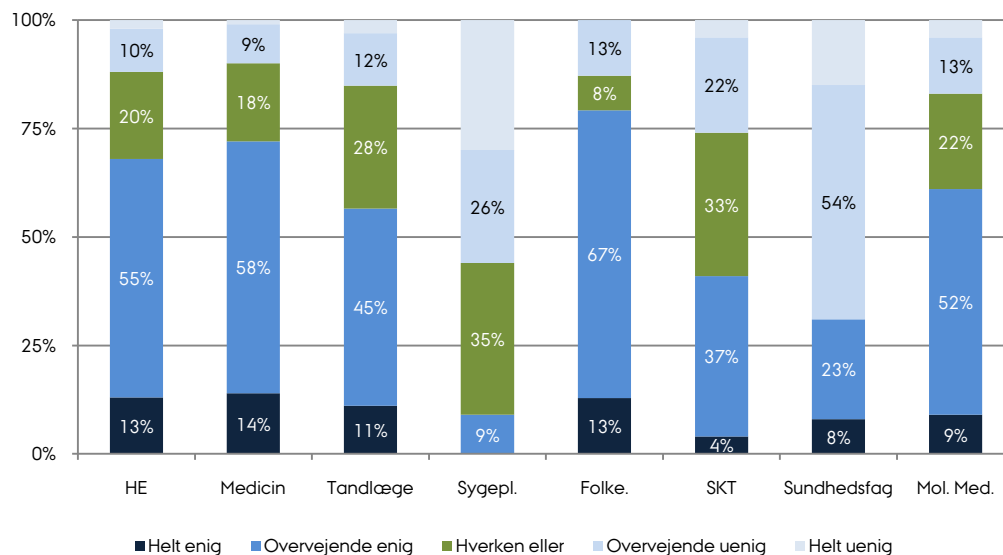
Note: Tallene for fysisk og æstetisk studiemiljø viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

I nedenstående Figur 8.1. er resultaterne gengivet grafisk og med en mere detaljeret frekvensfordeling. Her kan man blandt andet se, hvordan de svar fordeler sig, som ikke er del af de 68 procent, som er tilfredse med de fysiske rammer. 20 procent er ikke decideret utilfredse, men hverken tilfredse eller utilfredse. 10 pro-

cent er utilfredse, mens 2 procent er meget utilfredse. Mange studerende er 'overvejende' tilfredse med de fysiske rammer, og meget få er 'helt' tilfredse. Så der er mange ting, der efter de studerendes opfattelser kan forbedres.

Figur 8.1.

Jeg er overordnet tilfreds med de fysiske rammer på mit uddannelsessted

Uddannelsesstedets fysiske rammer

Det fysiske og æstetiske studiemiljø handler helt overordnet om at skabe fysiske rammer, der understøtter og inviterer til det læringsarbejde, som de studerende forventes at udføre i undervisningen og ikke mindst

mellem timerne. Set i et læringsperspektiv skal kvaliteten af de fysiske rammer således vurderes på, hvorvidt de understøtter moderne studerendes arbejdsopgaver.

I det følgende afsnit vil de studerendes anvendelse af de fysiske lokaliteter blive uddybet beskrevet. Der er blandt andet spurgt til, om de studerende kan finde en læseplads, når de har brug for det. Overordnet på Health svarer 54 procent, at de kan finde en læseplads, når de har brug for en. 76 procent af de tand-

lægestuderende er helt eller overvejende enige i, at de kan finde en læseplads, når der er brug for det. På Sygepleje angiver 10 procent, at det er muligt at finde en læseplads, når man har brug for det. Dette tal er 18 procent på SKT og 33 procent på Sundhedsfag.

Tabel 8.2.

Uddannelsesstedets fysiske rammer

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Når jeg har brug for en læseplads, kan jeg for det meste finde det	54%	54%	76%	10%	68%	18%	33%	48%
Der er for det meste et sted, hvor jeg kan sidde sammen med min læsegruppe/-makker, når jeg har brug for det	52%	54%	49%	10%	75%	24%	45%	41%
Der er plads nok i undervisningslokalerne til, at jeg kan sidde ned	89%	90%	79%	74%	96%	92%	85%	100%
De fysiske rammer på mit uddannelsessted giver god mulighed for at møde underviserne i dagligdagen	29%	23%	56%	30%	20%	47%	0%	36%

Note: Tallene for fysiske rammer viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Det følgende spørgsmål afdækker, hvorvidt der er faciliteter til læsegruppearbejde, og her tegnes et lignende billede af hovedområdet. Samlet set på Health finder 52 procent, at det er muligt at finde et sted at lave gruppearbejde. Den største andel finder man på Folkesundhed, hvor 75 procent af de studerende erklærer sig overvejende eller helt enige i, at det er muligt at finde et sted at lave læsegruppearbejde. Omtrængt halvdelen finder, at det er muligt at finde et sted til læsegruppearbejde på medicin- og tandlægestudierne. Det er til gengæld sværere, hvis man læser Sundhedsfag, Molekylær medicin eller SKT. Her angiver henholdsvis 45 procent, 41 procent og 24 procent, at der for det meste er et sted, hvor man kan lave læsegruppearbejde, hvis man har brug for det. Sværest er det, hvis man læser Sygepleje.

I langt de fleste lokaler er der plads til, at de studerende kan sidde ned. Gennemsnitligt svarer 89 procent, at dette er tilfældet. Det kan bemærkes, at der på tandlægestudiet og Sygepleje er under 80 procent, der er enige eller helt enige i, at der er plads til dem i lokalene.

Spørger man til, hvorvidt de fysiske rammer giver de studerende mulighed for at møde deres undervisere i dagligdagen, findes ret store forskelle på tværs af uddannelserne. På Sundhedsfag, der ligger lavest på hovedområdet, mener ingen, at de fysiske rammer giver mulighed for at møde underviserne i dagligdagen. Til sammenligning er dette tal 56 procent for tandlægestuderende. 23 procent af de medicinstuderende er enige i, at der er god mulighed for at møde underviserne til daglig.

Den suverænt hyppigst forekomne kommentar fra de studerende til de fysiske rammer i det kvalitative materiale er ønsket om bedre muligheder for på uddannelsen at kunne finde et sted at arbejde alene (læsepladser) og især sammen i læsegrupper.

Medicinerhuset bliver af mange fremhævet som en meget værdifuld ramme om fagligt og socialt samvær, men det nævnes også, at behovet for læsepladser sprænger rammerne for huset.

De studerendes daglige gang på studiet

Dette afsnit omhandler de studerendes daglige gang på studiet. I gennemsnit bruger de studerende på Health 28 timer på selve uddannelsesstedet. Dette tal er markant højere end gennemsnittet for Aarhus Universitet under ét, hvor de studerende i gennemsnit opholder sig på uddannelsesstedet 20,5 timer (se Rapport nr.1).

De studerende på SKT bruger flest timer på selve uddannelsesstedet, nemlig 31,5 timer om ugen. De studerende på tandlægestudiet befinder sig gennemsnitligt på universitetet 28,5 timer om ugen, og de studerende på Medicin er der 28,5 timer om ugen. De studerende på Sundhedsfag bruger færrest timer på deres uddannelsessted. I gennemsnit befinder de sig på universitetet 6 timer om ugen.

Tabel 8.3.

Den daglige gang på studiet. Timer per uge

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Hvor mange timer opholdt du dig på dit uddannelsessted?	28,0	28,5	28,0	16,0	19,0	31,5	-	20,5
Timer anvendt på konfrontationstimer	17,0	16,0	22,0	15,0	13,0	29,5	-	15,5
Timer tilbragt på uddannelsesstedet minus konfrontationstimer	11,0	12,5	6,0	1,0	6,0	2,0	-	5,0

Note: Tallene er afrundet til nærmeste halve time. Speciale- og ph.d.-studerende er udeladt af analysen. De studerendes samlede tidsforbrug skal være større end 0 og mindre end 84 timer/ugen for at blive inkluderet i analysen. Da færre end 10 studerende på Sundhedsfag har angivet tidsforbrug, afrapporteres resultaterne ikke grundet anonymitetshensyn.

Hvis man trækker de timer fra, som de studerende i gennemsnit anfører, at de deltager i konfrontationstimer, kan man se, at der også er en betydelig forskel i antallet af timer, de studerende tilbringer på uddannelsesstederne mellem timerne, således at der hvor der er færrest undervisningstimer, er der også færrest øvrige timer på uddannelsesstedet, hvilket alt andet lige må give en mindre følelse af tilknytning til uddannelserne.

Tilstedeværelsen på uddannelsesstedet dækker over en lang række forskelligartede aktiviteter. Disse uddybes i nedenstående Tabel 8.4., der er en oversigt over de studerendes typiske brug af deres uddannelsessted.

De studerendes brug af universitetets lokaler

Tilstedeværelsen på uddannelsesstedet dækker over en lang række forskelligartede aktiviteter. Disse uddybes i nedenstående Tabel 8.4., der er en oversigt over, hvad de studerende angiver, at de typisk bruger deres uddannelsessted til. Ikke overraskende angiver en meget stor del af de studerende, at de typisk anvender deres uddannelsessted til at modtage undervisning. I gennemsnit bruger 61 procent af de studerende ligeledes deres uddannelsessted til læsning og for-

beredelse. Her viser det sig, at 68 procent af de studerende på Medicin tager på universitetet for at læse og forberede sig. Dette tal er varierende for de øvrige uddannelser. Mens halvdelen af de studerende på Folkesundhed bruger universitetet til at læse og forberede sig, gælder dette for ingen af de studerende på Sundhedsfag. Til sammenligning bruger 69 procent af de studerende på Sundhedsfag faciliteterne på universitetet, når de skal lave læsegrupperarbejde. Blandt

de studerende på Folkesundhed er det alle, der svarer bekræftende på, at de anvender uddannelsesstedet

til læsegruppearbejde. Færrest er der på Sygepleje, hvor tallet er 14 procent.

Tabel 8.4.

Hvad bruger du typisk dit uddannelsessted til?

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Undervisning	99%	99%	100%	100%	100%	98%	100%	100%
Til at læse/forberede mig	61%	68%	39%	14%	50%	29%	0%	48%
Til læsegruppearbejde	69%	77%	39%	14%	100%	33%	69%	30%
Til socialt samvær	47%	50%	49%	0%	21%	29%	0%	48%

Note: Tallene viser, hvor stor en andel af de studerende som angiver typisk at bruge deres uddannelsessted til ovenstående aktiviteter.

Som det er beskrevet tidligere, har det sociale samvær en stor betydning for de studerendes trivsel, og af denne tabel ses det, at lige knap halvdelen af de studerende på Health typisk anvender deres uddannelsessted til socialt samvær. Der er færrest på Sygepleje og Sundhedsfag, hvor 0 procent af de studerende angiver at bruge uddannelsesstedet til socialt samvær. Andelen er højest på Medicin, hvor 50 procent af de studerende angiver, at de anvender deres studiested til at være sammen med deres medstuderende. Det er ligeledes omkring halvdelen af de studerende på

tandlægestudiet og Molekylær medicin, der benytter deres uddannelsessted til socialt samvær.

Studienævnene bør tage stilling til og kommunikere, i hvilket omfang de har *intention* om at prøve at udvide mængden af studenterlæsepladser, om der er *muligt* og inden for *hvilken tidsramme*.

Studienævnet bør i sine overvejelser medtage, at den kommende satsning på e-læring i campusundervisningen på Aarhus Universitet formodentlig vil *øge* behovet for studenterarbejdspladser (jævnfør nedenfor).

9. KOMMUNIKATION OG E-LÆRING

Ét af Aarhus Universitets nye satsningsområder er Educational it (Aarhus Universitet, 2011). I rapporten for det fremtidige Aarhus Universitet hedder det, at Aarhus Universitet med Educational it vil give "muligheder for netbaserede læringsaktiviteter," og at "undervisningen skal tilrettelægges med afsæt i den aktuelle medievirkelighed" (ibid., p. 41).

Aarhus Universitet råder over en række elektroniske læringsplatforme – AULA, CampusNet, BlackBoard og FirstClass – som undervisere og studerende har brugt

gennem en årrække. På AU har de fleste undervisningsforløb således rutinemæssigt været understøttet af en hjemmeside.

Undersøgelsen rummer to spørgsmål om oplevelsen af undervisernes brug af elektroniske læringsplatforme i undervisningen. Det ene spørgsmål vedrører undervisernes brug af Learning Management-Systemerne til at distribuere undervisningsmateriale. Det andet spørgsmål vedrører undervisernes brug af LMS'erne som aktiverende læringsrum.

E-læring

Tabel 9.1. viser de studerendes vurdering af undervisernes brug af elektroniske platforme. De elektroniske platforme dækker over en række forskellige platforme anvendt på Aarhus Universitet som AULA, Blackboard, CampusNet og FirstClass. Spørgsmålene søger at af-dække, hvorvidt der i brugen af platformene udelukkende sker en distribution af materiale, eller om der også gennem anvendelsen foregår en aktivering af de studerende.

Tabellen viser, at lidt flere end halvdelen af de studerende mener, at underviserne er gode til at distribuere undervisningsmateriale via de elektroniske platforme. 55 procent af de adspurgte erklærer sig helt enige eller overvejende enige i dette. Dette tal dækker over store variationer internt på hovedområdet. Hvor 79 procent finder, at underviserne er gode til at distribuere undervisningsmateriale via platformene på SKT, så finder kun 39 procent, at dette er tilfældet på kandidatuddannelsen i Molekylær medicin. Medicin place-

rer sig også under hovedområdegennemsnittet med 52 procent helt enige eller enige studerende.

Der er ligeledes spurgt til, hvorvidt de studerende finder, at underviserne er gode til at aktivere deres studerende gennem brugen af de elektroniske platforme. Her finder 11 procent, at det er tilfældet. Variationen er stor internt på hovedområdet. Færrest finder, at dette er tilfældet på kandidatuddannelsen i Molekylær medicin, hvor 5 procent svarer, at de er enige eller helt enige i påstanden. Flest er der på SKT, hvor 31 procent synes, at underviserne er gode til at aktivere de studerende gennem e-læring.

På Health bruger man læringsplatforme markant mindre end på det øvrige Aarhus Universitet. På Aarhus Universitet har man generelt infrastruktur, arbejdsgange og arbejdsvaner blandt undervisere og studerende på plads i den betydning, at der på nuværende tidspunkt er etableret – lidt forenklet sagt – to undervisningsrum: det fysiske og det virtuelle læringsrum. Tal-

lene vidner også om, at det virtuelle rum p.t. mere bruges som 'posthus' end som 'klasselokale'. Der er således et godt udgangspunkt for næste satsning, nemlig at implementere en undervisningspraksis på Campus, hvor både det fysiske og det virtuelle 'klasselokale' bruges til læring.

Studienævnene bør drøfte, hvordan man på de enkelte uddannelser på Health kan implementere Aarhus Universitets nyligt vedtagne *Educational it*-politik, der formulerer en målsætning om – over en kort årrække – at gentænke hovedparten af uddannelsernes undervisningsforløb med henblik på at anvende e-læring til

i højere grad at strukturere de studerendes læringsarbejde og aktivere dem mere før, under og efter konfrontationstimerne.

Øget anvendelse af e-læring vil ikke først og fremmest manifestere sig som øget fjernundervisning, men som blandet undervisning. Og man må forvente, at øget brug af e-læring giver et øget behov for studenterarbejdspladser, hvor arbejdsgrupper sammen kobler sig op på kursushjemmesiden og løser opgaver og arbejder med det faglige stof.

Tabel 9.1.

Vurdering af undervisernes brug af de elektroniske læringsplatforme

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesundhed	SKT	Sundhedsfag	Molekylær medicin
Mine undervisere er generelt gode til at bruge de elektroniske læringsplatforme til at distribuere undervisningsmateriale	55%	52%	60%	77%	71%	79%	54%	39%
Mine undervisere er generelt gode til at bruge de elektroniske læringsplatforme til at aktivere de studerende	11%	9%	19%	15%	27%	31%	8%	5%

Note: Læringsplatforme kan fx være AULA, CampusNet, Blackboard, FirstClass mv. Aktivisering af studerende gennem elektroniske læringsplatforme kan være brug af diskussionsfora, blogs, wiki, læringsstier, podcasts mv. Tallene for undervisernes brug af de elektroniske læringsplatforme viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

Adgang til information og brug af elektroniske læringsplatforme

I undersøgelsen er de studerende også blevet spurgt til deres oplevelse af adgang til trådløst net, studieinformationer på nettet og studievejledning mere generelt.

Af Tabel 9.2. ses, at 82 procent af de studerende vurderer, at der generelt er adgang til netværk på de steder, hvor der er brug for det. Det dækker over en variation mellem institutterne. I forhold til tilgængeligheden af informationer på nettet finder 70 procent af de studerende på Health, at der er god mulighed for at finde de relevante oplysninger om studieforhold på nettet. Her ses, at flest finder, det er tilfældet på Folkesundhed, hvor 96 procent erklærer sig enige. Færrest vurderer, at dette er tilfældet på kandidatuddannelsen i Molekylær medicin. Sygepleje, SKT og Folkesundhed ligger placeret med over 80 procent af de studerende,

der er enige i, at der er god mulighed for at finde frem til oplysninger på nettet omkring undervisning, studieordninger og eksamen, mens resten af uddannelserne ligger under 70 procent.

Det sidste spørgsmål, rapporteret i Tabel 9.2., drejer sig om studievejledningen og dennes evne til at hjælpe de studerende med de problemer, de har. Gennemsnitligt finder 73 procent af de studerende på Health, at studievejledningen er i stand til at rådgive i forhold til de problemer og spørgsmål, de oplever. 86 procent oplever, at dette er tilfældet på SKT, og 73 procent svarer bekræftende på Medicin. På Molekylær medicin oplever 55 procent af de studerende, at de kan få hjælp af studievejledningen, hvilket er det laveste tal på hovedområdet.

Tabel 9.2.

Vurdering af elektronisk adgang til information samt studievejledning

	HE	Medicin	Tandlæge	Sygepleje	Folkesund- hed	SKT	Sundheds- fag	Molekylær medicin
Der er generelt adgang til det trådløse netværk på de steder, hvor jeg har brug for det	82%	80%	86%	71%	100%	88%	100%	78%
På nettet har jeg god mulighed for at finde frem til de oplysninger, jeg har brug for om undervisning, eksamen, studieordninger mv.	70%	68%	67%	86%	96%	88%	69%	65%
Studievejledningen kan generelt hjælpe mig med de problemer og spørgsmål, jeg henvender mig med	73%	73%	71%	64%	67%	86%	63%	55%

Note: Tallene for elektronisk adgang til information samt studievejledningen viser den andel af de studerende, som har svaret helt enig eller overvejende enig. Resten har svaret hverken/eller, overvejende uenig eller helt uenig.

LITTERATUR

- Aarhus Universitet (2011) *Den faglige udviklingsproces*, Aarhus Universitet, Rapport fra universitetsledelsen den 9. marts 2011
- Biggs, John & Tang, Katherine (2007) *Teaching for Quality Learning at University*, 3rd ed., The Society for Research in- to Higher Education & Open University Press
- DCUM, Dansk Center for Undervisningsmiljø (2011) *Termometertal fra 4.-10. klasse i skoleåret 2009/10*, hentet den 18. april 2011 på <http://dcum.dk/grundskole-mobning-2011>
- Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur, *Stress: Definition and causes*, hentet den 18. april 2011 på http://osha.europa.eu/da/topics/stress/definitions_and_causes
- Hattie, John (2009) *Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, Routledge
- Larsen, Ulrik (2000) *Frafald og Studiemiljø*, Aarhus: Studenterrådet ved Aarhus Universitet
- NFA, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (ukendt dato) *Mobning på arbejdet kan ramme alle*, hentet den 18. april 2011 på <http://www.arbejdsmiljoforskning.dk/da/projekter/amis-spoergeskema-om-psykisk-arbejdsmiljoe/resumeer/mobning-paa-jobbet-kan-ramme-alle>
- Retsinformation (2001) *Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø*, hentet den 18. april 2011 på <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=23705>
- Universitets- og Bygningsstyrelsen (2009) *Campus og studiemiljø*, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, kan downloades på www.ubst.dk

APPENDIKS A: SVARPROCENTER OG USIKKERHED

Svarprocenter

Af de i alt 30.608 fuldtidsstuderende, som fik tilsendt en mail med en invitation til at deltage i spørgeskemaundersøgelsen, besvarede 11.401 studerende spørgsmålene. Dette giver en svarprocent på 37. På mange studier er svarprocenten væsentlig højere. Fx har store studier såsom Statskundskab, Medicin, tandlægestudiet, Biologi, Datalogi, IFA, AAL, Matematik, Mol.bio. svarprocenter på 45 og derover.

37 procent er en høj svarprocent. Til sammenligning har der på andre universiteter, hvor der er blevet gennemført studiemiljøundersøgelser, været markant lavere svarprocenter: KU (19 procent), AAU (17 procent) og SDU (16,5 procent).

På den anden side betyder en svarprocent på 37, at der er 63 procent, som ikke har svaret. En meget væsentlig forklaring er, at det er meget svært at komme i kontakt med de studerende gennem mailsystemet. Omfanget af problemet er ikke kendt, men det er arbejdsgruppens erfaring, at mange studerende ikke bruger deres centralt tildelte post.au.dk-mail og dermed aldrig – på trods af et omfattende PR-arbejde – har opdaget undersøgelsen. Det ses blandt andet af, at der ved den første udsendelse til de studerende blev returneret mere end 1.700 mails, der ikke kunne leveres. På samme måde har arbejdsgruppen i dataindsamlingsperioden modtaget mange mails fra studerende, som ikke havde modtaget en mail, men som bad om at deltage i undersøgelsen.

Er data repræsentative?

Datas validitet afhænger i høj grad af, om frafaldet på 63 procent er usystematisk. I den tekniske rapport (Rapport nr. 6) har vi foretaget en sammenligning af karakteristika ved de studerende, der har svaret, sammenlignet med hele populationen. Andelen af udenlandske studerende kontra danske er præcis den samme i gruppen, der har besvaret spørgeskemaet,

og den samlede studenterpopulation på AU. Ligeledes er kønsfordelingen for population og undersøgelse identisk. De studerende, der har besvaret spørgeskemaet, er i gennemsnit 1,8 år yngre end hele studenterpopulationen, og der er en svag overrepræsentation af bachelorstuderende i undersøgelsen.

Statistisk usikkerhed

At svarprocenten ikke er 100, gør, at resultaterne ikke er sikre. Arbejdsgruppen vurderer, at data har en meget høj kvalitet, og at resultaterne i høj grad er pålidelige. Men strengt taget er tallene kun et *estimat* og dermed behæftet med usikkerhed. Denne usikkerhed kan ligeledes estimeres. I den tekniske rapport (Rapport nr. 6) er der for hvert enkelt institut foretaget en beregning af den statistiske usikkerhed.

For hovedområderne og AU under ét er fejlmargenen $\pm 1-2$ procent. På mange af de store institutter, fx Biologi, IMV, Medicin og Jura, $\pm 2-5$ procent. På mellemstore institutter med en forholdsvis lav svarprocent er den statistiske usikkerhed større. Enkelte institutter har meget høje statistiske usikkerheder.

Sammenligning af 2007- og 2011-tal

Mange af spørgsmålene i Studiemiljø2011 er identiske med undersøgelsen for 2007, og dermed er der en unik mulighed for at undersøge udviklingen i studiemiljøet. Tidssammenligningerne er vist i denne rapport, og en fuldstændig sammenligning af alle spørgsmål kan downloades fra hjemmesiden www.au.dk/-studiemiljo2011.

Her skal det dog bemærkes, at der (som ved alle tidssammenligninger) er fare for at overtolke udviklingen på grund af følgende fejlkilder. For det første kan der være tale om tilfældige udsving. Dette er dog mindre sandsynligt i så stor en undersøgelse, men i den tekniske rapport (Rapport nr. 6) er der foretaget en beregning af, hvor stor en forskel skal være i tid for at være statistisk signifikant. For det andet kan selve sammenligningen af studenterpopulationen have ændret sig. Hvis Health tages som eksempel, er der siden 2007 oprettet en uddannelse i Folkesundhed, og sammenlignet med 2007 er svarprocenten for de tandlægestuderende markant højere, og dermed har disse større vægt i totalen for Health.

I forlængelse heraf skal det siges, at der kun må sammenlignes spørgsmål, hvor svarkategorier og spørgsmålsformulering er identiske. Af hensyn til sammenlignelighed har arbejdsgruppen prioriteret kun at revidere spørgeskemaet fra 2007 i det omfang, som det har været absolut nødvendigt. På den anden side har arbejdsgruppen på baggrund af erfaringer fra 2007 fundet det nødvendigt at revidere og præcisere spørgsmål. Spørgsmålet om mobning er blevet præciseret således, at begrebet mobning er defineret. Ligeledes har vi præciseret, at mobning og andre former for chikane og diskriminering skal være foregået inden for de seneste 12 måneder. I de studerendes angivelse af deres tidsforbrug har arbejdsgruppen ændret svarkategorierne: I 2007 havde de studerende kun mulighed for at angive deres tidsforbrug i på forhånd fastlagte intervaller. I 2011 kunne de studerende skrive deres nøjagtige tidsforbrug i et fritekstfelt. Dette giver en meget højere grad af præcision, men dette på bekostning af muligheden for at sammenligne med data fra 2007.

Tabel A.1.

Svarprocenter

Institut /studienævn/uddannelse	N	n	%	Institut /studienævn/uddannelse	N	n	%
AU	30.608	11.401	37%	Business and Social Sciences	12.918	4.947	38%
				Økonomi	1.023	400	39%
Science and Technology	3.912	1.786	46%	Jura	2.012	447	22%
Kemi	406	172	42%	Psykologi	1.231	438	36%
Matematik	407	192	47%	Statskundskab	1.199	590	49%
Geologi	137	59	43%	HIH	1.118	629	56%
Mol.bio.	473	217	46%	Sprog (bac.)	1.190	440	37%
IFA	386	194	50%	Sprog (kan.)	993	341	34%
Datalogi	621	297	48%	Økonomi (bac.)	2.216	816	37%
Biologi	478	228	48%	Økonomi (kan.)	1.936	846	44%
Idræt	265	90	34%				
iNANO	185	104	56%	Arts	10.556	3.294	31%
DJF	113	55	49%	Religion	405	93	23%
ASE	433	174	40%	Teologi	363	77	21%
BiRC	8	4	50%	IFI	436	102	23%
				IMV	1.300	435	33%
Health	3.222	1.374	43%	Historie	964	356	37%
Medicin	2.360	1.063	45%	Æstetik	1.088	458	42%
Tandlæge	316	162	51%	SLK	839	330	39%
Biomedicin	45	9	20%	Nordisk	585	191	33%
Sygepleje	126	23	18%	AAL	872	439	50%
Folkesundhed	55	25	45%	Didaktik	363	67	18%
SKT	215	55	26%	Lifelong Learning	49	4	8%
Sundhedsfag	69	13	19%	Gen. pæd.	509	75	15%
Molekylær medicin	36	24	67%	Pæd. antropologi	496	112	23%
				Pæd. filosofi	216	42	19%
				Pæd. psykologi	976	255	26%
				Pæd. sociologi	874	158	18%
				Udd.videnskab	176	82	47%
				It-did. design	45	18	40%

Note: N angiver det samlede antal fuldtidsstuderende, som var indskrevet på tidspunktet for undersøgelsen. n angiver antallet af svar.

APPENDIKS B: REGRESSIONSANALYSE

Tabel B.1.

Regressionsanalyse. Hvad kan forklare variationen i den afhængige variabel trivsel? Tallene angiver de ustandardiserede regressionskoefficienter

(Konstant)	2,507
Køn	0,148***
Alder	-0,008***
Egen formåen	0,069***
Bachelor/kandidat	n.s.
Sidefag	n.s.
Kontakt til medstuderende	0,179***
Læsegruppeaktivitet	0,027***
Udbud af sociale og faglige arr.	0,059***
Ensomhed	-0,092***
Kontakt til undervisere	0,052***
Faglig integration	0,324***
Undervisningens organisering	0,088***
Feedback	n.s.
Stærke stress-symptomer	-0,036***
Chikane/diskriminering	-0,210***
Fysisk studiemiljø	0,039***
Justeret $R^2=0,547$	
N=9.750	

Note: Signifikansniveauer: *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$, n.s. non-signifikant. Se den tekniske rapport for konstruktion af den afhængige og de uafhængige variable.

APPENDIKS C: REGELGRUNDLAG

Kravene til en undervisningsmiljøvurdering er i loven præciseret således (arbejdsgruppens understregning og kursivering):

§ 6. Uddannelsesstedets ledelse sørger for, at der udarbejdes en skriftlig undervisningsmiljøvurdering af sikkerheds- og sundhedsforholdene samt forholdene vedrørende det psykiske og æstetiske miljø på uddannelsesstedet.

Stk. 2. Undervisningsmiljøvurderingen skal være tilgængelig på uddannelsesstedet for elever og studerende og andre interesserede.

Stk. 3. Undervisningsmiljøvurderingen skal revideres, når der sker ændringer, der har betydning for undervisningsmiljøet, dog mindst hvert tredje år.

§ 7. Undervisningsmiljøvurderingen skal mindst indeholde følgende elementer:

Kortlægning af uddannelsesstedets fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø,

beskrivelse og vurdering af eventuelle undervisningsmiljøproblemer,

udarbejdelse af en handlingsplan, hvor det fremgår, i hvilken takt og rækkefølge de konstaterede problemer skal løses, og

forslag til retningslinjer for opfølgning på handlingsplanen.

Stk. 2. Uddannelsesstedets ledelse skal inddrage undervisningsmiljørepræsentanterne i planlægningen, tilrettelæggelsen og gennemførelsen af samt opfølgningen på undervisningsmiljøvurderingen.

APPENDIKS D: NØGLETAL

Tabel D.1.

Nøgletal angående forholdet mellem studerende og VIP

	Stude- rende	Ph.d.- studerende	VIP (årsværk)	D-VIP (årsværk)	Stud/VIP+ DVip	Ph.d.- stud/VIP
ST	3.912	686	1.437	51	2,6	0,5
HE	3.222	570	621	114	4,4	0,9
BS	12.918	223	641	206	15	0,3
AR	10.556	337	725	84	13	0,5

Kilde: Nøgletal, Faglig udviklingsproces, Aarhus Universitet, 2011.

